

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2013. Ovaj prijevod financiran je uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) i ne obvezuje Sud. Za više informacije pogledajte detaljnu napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

VELIKO VIJEĆE

PREDMET KURIĆ I DRUGI protiv SLOVENIJE

(zahtjev br. 26828/06)

PRESUDA
[Isječci]

STRASBOURG

26. lipnja 2012.

Ova presuda je konačna, ali može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Kurić i drug protiv Slovenije,

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući u Velikom Vijeću u sastavu:

Nicolas Bratza, *Predsjednik*,

Jean-Paul Costa,

Françoise Tulkens,

Nina Vajić,

Dean Spielmann,

Boštjan M. Zupančič,

Anatoly Kovler,

Elisabeth Steiner,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Luis López Guerra,

Zdravka Kalaydjieva,

Nebojša Vučinić,

Guido Raimondi,

Ganna Yudkivska,

Angelika Nußberger, *suci*,

i Vincent Berger, *Pravni savjetnik Predsjednika*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost dana 6. srpnja 2011. i 11. travnja 2012., donosi sljedeću presudu koja je usvojena potonjeg datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 26828/06) protiv Republike Slovenije što su ga dana 4. srpnja 2006. hrvatski državljanin, g. Milan Makuc i deset drugih podnositelja podnijeli Sudu temeljem članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“). Nakon smrti g. Makuca, predmet je preimenovan u *Kurić i drugi protiv Slovenije*. Osam podnositelja zahtjeva raspravljalo je pred Velikim Vijećem (vidi st. 15. u nastavku).

2. Podnositelje zahtjeva zastupali su g. A.G. Lana i g. A. Saccucci, odvjetnici iz Rima, te gđa. A. Ballerini i g. M. Vano, odvjetnici iz Genove (Italija).

3. Slovensku Vladu („Vlada“) zastupao je njezin zastupnik, g. L. Bembič, državni odvjetnik.

4. Na temelju članka 8. Konvencije, podnositelji su prvenstveno tvrdili da su samovoljno lišeni statusa stanovnika s pravom trajnog boravišta nakon što je Slovenija proglasila svoju neovisnost 1991. Također su prigovarali da im nisu bila dostupna djelotvorna pravna sredstva u smislu članka 13. Konvencije, te da su protivno članku 14., u svezi s člankom 8. Konvencije, bili podvrgnuti diskriminirajućem postupanju. Naposljetku, tvrdili su da su im protivno članku 1. Protokola br. 1 proizvoljno ukinuta prava iz mirovinskog osiguranja.

5. Zahtjev je dodijeljen Trećem odjelu Suda (Pravilo 52. st. 1. Poslovnika Suda), koji je 10. studenog 2006. odlučio o istom obavijestiti tuženu Vladu sukladno Pravilu 40. Poslovnika Suda i odrediti prioritet u rješavanju sukladno Pravilu 41. Poslovnika.

6. 31. svibnja 2007., Treći odjel, sastavljen od sudaca: Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Župančič, Elisabet Fura, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Davit Thór Björgvinsson i Ineta Ziemele i Santiago Quesada, tajnika Odjela, odlučio je izvijestiti tuženu Vladu o zahtjevima na temelju članka 8. samostalno i u svezi s člankom 13. i 14. Konvencije sukladno članku 1. Protokola br.1. Također je odlučeno da će se razmotriti dopuštenost i osnovanost zahtjeva (članak 29. st. 1.). Preostali dio zahtjeva proglašen je nedopuštenim.

7. Nadalje, očitovanje treće strane zaprimljeno je od strane srbijanske vlade, koja je iskoristila pravo na miješanje (članak 36. st. 1. Konvencije i Pravilo 44. st. 1. (b)). Očitovanje treće strane također su priložili Equal Rights Trust, Open Society Justice Initiative, Mirovni institut – Institut za suvremene društvene i političke studije i Pravno-informacijski centar nevladinih organizacija, kojima je Predsjednik Vijeća dozvolio sudjelovanje u pisanom postupku (članak 36. st. 2. Konvencije i Pravilo 44. st. 3. Poslovnika). Tužena Vlada i podnositelji zahtjeva odgovorili su na podnesak srpske vlade.

8. Uredno obaviještene u smislu članka 36. st. 1. Konvencije i Pravila 44. st. 1. Poslovnika, Vlada Republike Hrvatske i Vlada Bosne i Hercegovine odbile su umiješati se u postupak.

9. 13. srpanja 2010., Vijeće Trećeg odjela, u sastavu sudaca: Josep Casadevall, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Župančič, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer i Ineta Ziemele i Santiago Quesada, tajnik Odjela, proglasilo je dopuštenim zahtjev osmorice podnositelja na temelju članka 8., 13. i 14. Konvencije, te je jednoglasno donijelo odluku da je došlo do povrede članka 8. i članka 13. Konvencije te da zahtjev na temelju članka 14. Konvencije nije potrebno ispitati. Vijeće je također zaključilo da rođak preminulog podnositelja, g. Makuc, nema pravni interes preuzeti postupak iza pokojnog. Zahtjev Ljubomira Petresa i Jovana Jovanovića, kojima je dodijeljena trajna boravišna dozvola, kao i preostali zahtjevi drugih podnositelja proglašeni su nedopuštenima. Nadalje, Vijeće je tuženoj Vladi izdalo opće i pojedinačne mjere, koje je morala usvojiti sukladno članku 46., te je pridržalo pravo na odlučivanje o pitanju pravične naknade sukladno članku 41. Konvencije.

10. Vlada je 13. listopada 2010. zatražila da se predmet iznese pred Veliko vijeće sukladno članku 43. Konvencije i Pravilu 73. Poslovnika. Veliko vijeće je 21. veljače 2011. usvojilo taj zahtjev.

11. Sastav Velikog vijeća određen je sukladno odredbi članka 26. st. 4. i st. 5. Konvencije i Pravila 24. Poslovnika. 3. studenog 2011. Jean-Paul Costa prestao je obnašati funkciju Predsjednika Vijeća. Na to mjesto naslijedio ga je Nicolas Bratza koji je preuzeo predsjedavanje Vijećem (Pravilo 9. st. 2). Jean-Paul Costa je do isteka mandata sudjelovao u radu Vijeća, sukladno članku 23. st. 3. Konvencije i Pravilu 24. st. 4. Poslovnika.

12. Podnositelji zahtjeva i tužena Vlada podnijeli su svoja pismena očitovanja. Pored toga, očitovanja trećih strana zaprimljene su od Ureda

Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice ('UNHCR'), kojima je Predsjednik Vijeća dopustio miješanje u pisani postupak pred Velikim vijećem (članak 36. Konvencije i Pravilo 44. st. 3. Poslovnika Suda). Open Society Justice Initiative također je podnijelo očitovanje.

13. 6. srpanja 2011. održana je javna rasprava u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu (Pravilo 59. st. 3 Poslovnika Suda).

Pred Sudom su nazočili:

(a) *za tuženu Vladu*

g.	L. BEMBIČ, državni odvjetnik,	<i>Zastupnik,</i>
gđa	V. KLEMENC, državni odvjetnik,	<i>zamjenik Zastupnika,</i>
gđa	N. GREGORI, Ministarstvo unutarnjih poslova,	
g.	J. KOSELJ, Ministarstvo unutarnjih poslova,	
gđa	I. JEGLIČ, Ministarstvo unutarnjih poslova,	
gđa	A. SNOJ, Ministarstvo unutarnjih poslova,	
g.	A. JERMAN, Ministarstvo unutarnjih poslova,	
g.	P. PAVLIN, Ministarstvo unutarnjih poslova,	
g.	S. BARDUTZKY, Ministarstvo pravosuđa,	<i>Savjetnici;</i>

(b) *za podnositelje zahtjeva*

g.	A. G. LANA,	
g.	A. SACCUCCI,	<i>Punomoćnik,</i>
gđa	N. KOGOVŠEK ŠALAMO,	
gđa	A. SIRONI,	<i>Savjetnici.</i>

13. Veliko vijeće saslušalo je izlaganja g. Lane, g. Saccucci i g. Bembiča kao i njihove odgovore na pitanja sudaca. Podnositelji zahtjeva i tužena Vlada dostavili su dodatna očitovanja u pisanom obliku.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

14. Prvi podnositelj zahtjeva, g. Mustafa Kurić, rođen je 1935. i živi u Kopru (Slovenija). On je osoba bez državljanstva. Drugi podnositelj zahtjeva, g. Velimir Dabetić, rođen je 1969. i živi u Italiji. On je osoba bez državljanstva. Treća podnositeljica zahtjeva, gđa Ana Mezga, je hrvatska državljanica. Rođena je 1965., a živi u Portorožu (Slovenija). Četvrta podnositeljica zahtjeva, gđa Ljubenka Ristanović, srpska je državljanica. Ona je rođena 1968. i živi u Srbiji. Peti podnositelj zahtjeva, g. Tripuna Ristanović, sin četvrtog podnositelja zahtjeva, rođen je 1988., a trenutno živi u Sloveniji. On je državljanin Bosne i Hercegovine. Šesti podnositelj zahtjeva, g. Ali Berisha, rođen je 1969. na Kosovu. Prema posljednjim dostupnim podacima, on je državljanin Srbije i trenutno živi u Njemačkoj. Sedmi podnositelj zahtjeva, g. Sadik Ilfan Ademi, rođen je 1952. Živi u Njemačkoj i ima makedonsko državljanstvo. Osmi podnositelj zahtjeva, g.

Zoran Minić, rođen je 1972. Prema navodima Vlade, isti ima srpsko državljanstvo.

A. Pozadina slučaja

1. Državljanstvo u SFRJ

15. Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija ("SFRJ") bila je savezna država sastavljena od šest republika: Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Slovenije, Crne Gore i Makedonije. Državljanima SFRJ imali su "dvojno državljanstvo" za interne potrebe, odnosno bili su državljani SFRJ i jedne od šest republika. Do 1974., savezno državljanstvo prevladavalo je nad republičkim državljanstvom: republičko državljanstvo mogli su imati isključivo jugoslavenski državljani.

16. Reguliranje pitanja državljanstva bilo je slično u svim republikama bivše Jugoslavije i temeljilo se na načelu stjecanja državljanstva po krvi (*jus sanguinis*). Sukladno tom načelu, dijete stječe državljanstvo svojih roditelja, a ako su roditelji bili državljani različitih republika zajednički su odabirali državljanstvo djeteta. Danom stjecanja državljanstva jedne republike, prestalo bi ranije državljanstvo druge republike.

17. Od 1947. vođen je odvojen Registar državljanstva na razini republika, a ne na razini savezne države. Od 1974. podaci o državljanstvu novorođene djece upisivani su u matične knjige rođenih, a od 1984. unos podataka o državljanstvu u Registar državljanstva je okončan i od tada se podaci o državljanstvu unose u matične knjige rođenih.

18. Državljanima bivše Jugoslavije imali su slobodu kretanja unutar savezne države i mogli su registrirati prebivalište bilo gdje na teritoriju bivše Jugoslavije. Uživanje raznih državnih, ekonomskih, socijalnih i političkih prava za državljane bivše Jugoslavije bilo je povezano s prebivalištem.

19. Državljanima bivše Jugoslavije koji su živjeli u tadašnjoj Socijalističkoj Republici Sloveniji, a imali su državljanstvo druge republike bivše Jugoslavije, kao što su podnositelji zahtjeva, imali su registrirano prebivalište na isti način kao i slovenski državljani. Strani državljani također su mogli ostvariti pravo na boravište u bivšoj Jugoslaviji u posebnom postupku.

2. Slovenska neovisnost i "brisanje"

20. U postupku raspada bivše Jugoslavije, Slovenija je poduzela korake u smjeru proglašenja neovisnosti. Dana 6. prosinca 1990. tadašnja Skupština Republike Slovenije donijela je "Izjavu o dobrim namjerama" (*Izjava o dobrim namjerama*), kojom se jamčilo svim osobama koje imaju prebivalište na slovenskom teritoriju stjecanje slovenskog državljanstva, ukoliko to žele (vidi st. 200. u nastavku).

21. Dana 25. lipnja 1991. Slovenija je proglasila svoju neovisnost. Izglasana je čitava niz zakona nazvanih "neovisno zakonodavstvo". To uključuje Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (*Zakon o državljanstvu Republike Slovenije* - "Zakon o državljanstvu"), Zakon o strancima (*Zakon o tujcima*, vidi st. 205.-207. u nastavku), Zakon o nadzoru

državne granice (*Zakon o nadzoru državne meje*) i *Zakon o putovnicama državljana Republike Slovenije (Zakon o potnih listinah državljanov Republike Slovenije)*.

22. U spornom razdoblju, za razliku od drugih republika bivše Jugoslavije, slovensko stanovništvo bilo je relativno homogeno, tako da je otprilike 90% od 2.000.000 stanovnika imao slovensko državljanstvo. Oko 200.000 stanovnika Slovenije (ili 10% stanovništva), uključujući i podnositelje zahtjeva, bili državljani drugih republika bivše Jugoslavije. Ovaj omjer je također uvelike odražavao etničko porijeklo slovenskog stanovništva u to vrijeme.

23. U skladu s Izjavom o dobrim namjerama, članak 13. Ustavnog zakona iz 1991. propisivao je da su onim građanima, koji su na dan 23. prosinca 1990. kada je održan referendum o proglašenju neovisnosti Slovenije, imali državljanstvo drugih republika bivše Jugoslavije, a imali su registrirano trajno boravište u Republici Sloveniji i zapravo su tamo živjeli, zajamčena jednaka prava i obveze kao i državljanima Republike Slovenije, s izuzetkom prava na stjecanje imovine do trenutka stjecanja državljanstva Republike Slovenije na temelju članka 40. Zakona o državljanstvu ili do isteka roka propisanog člankom 81. Zakona o strancima (25. prosinac 1991. - vidi st. 202., 205. i 207. u nastavku).

24. Članak 40. Zakona o državljanstvu koji je stupio na snagu 25. lipnja 1991., propisivao je da građani republika bivše Jugoslavije koji nisu bili državljani Slovenije ("građani republika bivše Jugoslavije") mogu steći slovensko državljanstvo ako ispunjavaju tri uvjeta: da su stekli pravo na trajni boravak u Sloveniji do 23. prosinca 1990. (datum referenduma), da su zapravo živjeli u Sloveniji, te da su podnijeli zahtjev za državljanstvo u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu Zakona o državljanstvu. Kao što je navedeno u st. 24. gore, taj rok je istekao 25. prosinca 1991. Nakon tog datuma, predviđeno je pravo na stjecanje državljanstva putem naturalizacije sukladno članku 10. Zakona o državljanstvu za građane drugih republika bivše Jugoslavije, ali po manje povoljnim uvjetima (vidi st. 205. u nastavku).

25. Prema službenim podacima, 171.132 građana s državljanstvom neke od bivših republika SFRJ koji žive u Sloveniji, podnijelo je zahtjev za priznanje državljanstva i dobili su državljanstvo Republike Slovenije temeljem članka 40. Zakona o državljanstvu. Prema procjenama oko 11.000 osoba napustilo je Sloveniju.

26. Sukladno st. 2. članka 81. Zakona o strancima, državljani republika bivše Jugoslavije koji ili nisu podnijeti zahtjev za stjecanje slovenskog državljanstva u propisanom roku ili oni čiji su zahtjevi odbijeni, proglašeni su strancima u smislu tog zakona. Državljanima bivše Jugoslavije u smislu odredbi Zakona o strancima stekli su status stranca ili dva mjeseca nakon isteka zakonom propisanog roka za podnošenje zahtjeva za dodjelu državljanstva (odnosno 26. veljače 1992.) ili dva mjeseca nakon što je odluka kojom se odbija zahtjev za dodjelu državljanstva donesena u upravnom postupku postala konačna (vidi st. 207. u nastavku).

27. Nakon proglašenja neovisnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova ("Ministarstvo") uputilo je nekoliko neobjavljenih internih naputaka (*okrožnice, navodila, depeše*) o provedbi propisa o neovisnosti, a posebno

Zakona o strancima općinskim upravnim tijelima. U cirkularnom napatku od 26. lipnja 1991. Ministarstvo je uputilo upravne vlasti da se državljani drugih republika bivše Jugoslavije koji žive u Sloveniji, odsada imaju smatrati strancima u svim upravnim postupcima, te da su u skladu s člankom 13. Ustavnog zakona iz 1991. isti uživaju jednaka prava i dužnosti kao i državljani Republike Slovenije isključivo do isteka propisanih rokova (vidi st. 24. ove presude). Ministarstvo je nadalje izdalo tehničke napatke u pogledu izdavanja putovnica strancima. Dana 30. srpnja 1991. Ministarstvo je obavijestilo općinske upravne vlasti da je, sukladno Brijunskoj deklaraciji između Ministarske trojke Europske zajednice i predstavnika Slovenije, Hrvatske, Srbije i Jugoslavije, provedba propisa o neovisnosti u području unutarnjih poslova odgođena za razdoblje od tri mjeseca. Tijekom tog razdoblja, državljani drugih republika bivše Jugoslavije neće biti tretirani kao stranci. Druga dva administrativna cirkularna napatka izdana su 5. i 18. veljače 1992., a njima se upozorilo na opće probleme koji se odnose na provedbu Zakona o strancima. U potonjem napatku bilo je navedeno da se, kod administrativnih pitanja koja se tiču statusa stranaca, osobni dokumenti državljanina drugih republika bivše Jugoslavije izdani od strane slovenskih upravnih tijela moraju čuvati te njihove putovnice poništiti i uništiti.

28. Dana 26. veljače 1992., kada su stupile na snagu pravne posljedice st. 2. članka 81. Zakona o strancima, općinske upravne vlasti uklonile su iz Registra osoba s pravom trajnog boravišta (*Register stalnega prebivalstva* - "Registar") one osobe koje nisu podnijele zahtjev ili stekle slovensko državljanstvo, te su ih sukladno navodima Vlade prenijele u Registar stranaca bez boravišne dozvole.

29. Ministarstvo je 27. veljače 1992. u svojim napatcima općinskim upravnim tijelima iznijelo kako bi se trebao uređivati pravni status tih osoba. Napomenulo je kako se s tim u svezi mogu očekivati brojne poteškoće; pravni status tih osoba valjalo je urediti dok se usporedno provodio postupak "čišćenja Registra". Pored toga, Ministarstvo je upozorilo, da će dokumenti tih osoba, iako su izdani od strane slovenskih nadležnih tijela te su kao takvi formalno valjani, u stvari postati nevaljani zbog promjena u pogledu statusa osobe i to po samom zakonu (*ex lege*). Ministarstvo je također izdalo tumačenje članka 23. i 28. Zakona o strancima u slučajevima prestanka prava na trajni boravak i izгона.

30. Podnositelji zahtjeva ustvrdili su, da osobe, čija su imena bila izbrisana iz Registra, nisu o tome bile uredno obaviještene. Napomenuli su, da nije bio proveden nikakav poseban postupak u tu svrhu te da nisu bili izdani nikakvi službeni dokumenti. Činjenicu da su proglašeni strancima spoznali su tek naknadno, kada su, primjerice, pokušali ishoditi osobne dokumente (osobnu iskaznicu, putovnicu, vozačku dozvolu). Vlada je međutim tvrdila, da su pored objave u službenom listu, slovenski građani obaviješteni o novom zakonu i putem javnih medija i priopćenja. U pojedinim općinama navodno su pojedine osobe i osobno obaviještene.

31. Prema službenim podacima za 2002. godinu, 26. veljače 1992. status stalnih prebivaljaca izgubilo je 18.305 državljanina bivše Jugoslavije, a približno je njima 2400 odbijen zahtjev za dodjelu državljanstva. Te osobe nazivalo se 'izbrisani' (*izbrisani*), a među njima su bili i podnositelji

zahtjeva. Novi podaci o 'izbrisanim' prikupljeni su 2009. godine (vidi st. 69. u nastavku).

32. Posljedično su 'izbrisani' postali stranci ili osobe bez državljanstva, koji u Sloveniji borave nezakonito. U prvom su redu imali problema sa zadržavanjem radnih mjesta i obnovom vozačkih dozvola te s ostvarenjem prava iz mirovinskog osiguranja. Također nisu mogli napuštati državu, obzirom da bez valjanih dokumenata nisu mogli ponovno ući u Sloveniju. Mnoge obitelji su bile razdvojene tako da su pojedini članovi živjeli u Sloveniji, a ostali u nekoj od država nasljednica bivše Jugoslavije. Među 'izbrisanim' je bilo 5360 maloljetnih osoba. U većini slučajeva, oduzeti su im osobni dokumenti. Pojedine 'izbrisane' osobe napustite su Sloveniju dobrovoljno. Nekima je bio uručen nalog za izgon iz države te su bili prisilno izgnani iz Slovenije.

33. Nakon 26. veljače 1992. pravo trajnog boravka državljana drugih republika bivše Jugoslavije je prestalo, ukoliko nisu ishodili nove boravišne dozvole. Međutim, sukladno članku 82. Zakona o strancima, trajne boravišne dozvole, izdane strancima, državljanima država koje nisu bile republike bivše Jugoslavije, smatrale su se valjanima i nakon stupanja na snagu Zakona o strancima (vidi čl. 207. u nastavku).

34. Dana 4. lipnja 1992. tadašnji Ministar unutarnjih poslova uputio je dopis (br. 0016/1-S-010/3-91) Vladi, kojim ju je izvijestio o otvorenim pitanjima glede primjene Zakona o strancima, u pogledu velikog broja osoba iz drugih republika bivše Jugoslavije, koji su živjeli u Sloveniji bez uređenog statusa. Također je naveo, da su po njegovom mišljenju u postupku osamostaljenja uzeta u obzir sva prava državljana drugih republika bivše Jugoslavije koji žive u Sloveniji, a koja prava proizlaze iz međunarodnih konvencija i bilateralnih ugovora. Vlada je tvrdila, da je temeljem tog dopisa poduzela mjere radi uklanjanja tih problema i posljedica 'brisanja' i to na način da se Zakon o strancima tumačio na fleksibilniji način (vidi st. 36. u nastavku). Pored toga, 15. lipnja 1992. općinskim upravnim tijelima upućen je još jedan cirkularni napatuk o tumačenju i primjeni Zakona o strancima. U tom napatku adresirana su brojna pitanja vezana uz postupanja u pogledu dodjele vojnih stanova, prijave privremenih izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, vođenja upisnika, prijenosa osobnih podataka iz Registra prebivatelja te postupka sa strancima. Osobne iskaznice koje su slovenska nadležna tijela izdala strancima je trebalo uništiti. Za državljane bivše Jugoslavije s pravom trajnog boravka u Sloveniji bili su navedeni datumi koji će se unijeti u Registar: dan kad su postali slovenski državljani ili kad su postali stranci sukladno članku 81. Zakona o strancima (26. veljače 1992. ili dva mjeseca od dana konačnosti odluke kojom se odbija zahtjev za dodjelu slovenskoga državljanstva).

35. 3. rujna 1992. Vlada je odlučila prilikom određivanja razdoblja od tri godine boravka u Sloveniji, propisanog kao uvjet za izdavanje dozvole za trajni boravak, uzeti u obzir i razdoblje prije stupanja na snagu Zakona o strancima. Tako je u razdoblju od 1992. do 1997. izdano ukupno 4893 trajnih boravišnih dozvola.

36. Dana 28. lipnja 1994. Konvencija je stupila na snagu u odnosu na Sloveniju.

37. Slovenski parlament je podnio zahtjev za provođenje referenduma o tome treba li ili ne dodijeliti državljanstvo građanima bivše Jugoslavije sukladno članku 40. Zakona o državljanstvu. Ustavni sud je 20. studenoga 1995. donio odluku da je taj zahtjev protuustavan.

38. U godinama koje su uslijedile, brojne nevladine organizacije, među kojima Amnesty International i Helsinški monitor te slovenski pravobranitelj za ljudska prava, podnijeli su izvješća u kojima su upozoravali na položaj 'izbrisanih'.

3. Odluka Ustavnog suda od 4. veljače 1999. i daljnji razvoj događaja

39. 24. lipnja 1998. Ustavni je sud donio odluku kojom se djelomično usvaja zahtjev za ocjenu ustavnosti st.1. članka 16. i st. 2. članka 81. Zakona o strancima (vidi st. 27. i st. 207.), koji su zahtjev 1994. uložile dvije osobe čija su imena 1992. izbrisana iz Registra.

40. U svojoj odluci od 4. veljače 1999. (U-I-284/94) Ustavni je sud proglasio članak 81. Zakona o strancima neustavnim obzirom da isti nije osiguravao uvjete za priznanje trajnog boravišta osobama iz st. 2. Utvrđeno je da su nadležne vlasti državljane republika bivše Jugoslavije, koji nisu podnijeli zahtjev za slovensko državljanstvo, bez prethodne obavijesti izbrisale iz Registra, te su ih *ex proprio motu* upisali u registar stranaca. Sud je također utvrdio da nije bilo pravne osnove za takovo postupanje; u Zakonu o evidenciji prebivališta i registru stanovništva nije bila predviđena odjava po zakonu (*ex lege*).

41. Odredbe Zakona o strancima su načelo bile namijenjene reguliranju statusa stranaca koji su došli u Sloveniju nakon njezina osamostaljenja, a ne onih koji tamo žive od ranije. Međutim, kako je članak 82. Zakona o strancima uređivao pravni status stanaca čija zemlja podrijetla nije bila neka od republika bivše Jugoslavije, to za osobe državljane bivše Jugoslavije nije postojala zakonska odredba s tim u svezi. Posljedično potonje su osobe bile u nezahvalnijem pravnom položaju od stranaca koji su u Sloveniji živjeli do njezina osamostaljenja.

42. U postupku donošenja zakona 1991. iznijet je prijedlog za donošenje posebne zakonske odredbe koja bi uređivala privremeni položaj državljana bivše Jugoslavije koji žive u Sloveniji, a koji nisu podnijeli zahtjev za slovensko državljanstvo. Zakonodavac je smatrao da položaj tih osoba ne bi trebao uređivati Zakon o strancima već međudržavni sporazum republika bivše Jugoslavije. Obzirom da takvi sporazumi nisu zaključeni zbog rata na području Hrvatske i Bosne i Hercegovine, položaj tih osoba ostao je neuređen. Po mišljenju Ustavnog sud, a u svjetlu suvremenog razvoja zaštite ljudskih prava, položaj osoba koje su imale trajno boravište na području neke od bivših republika i državljanstvo druge republike, a ne države sukcesora, trebao se nakon raspada Jugoslavije 1990. uređivati međunarodnim sporazumima.

44. Stoga je članak 81. proglašen protuustavnim, obzirom da nije propisivao uvjete, po kojima bio osobe, koje nisu podnijele zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstva ili im je isti odbijen, podnijele zahtjev za trajnu boravišnu dozvolu, po proteku zakonskih rokova. Na taj je način

nastala pravna praznina te su povrijeđena načela pravne države, pravne sigurnosti i jednakosti.

45. Pored toga, odredbe Zakona o strancima koje reguliraju stjecanje prava na trajni i privremeni boravak stranca koji dolaze u Sloveniju (članak 13. i 16. Zakona o strancima – vidi st. 207. u nastavku), ne bi se smjele koristiti u reguliranju statusa državljanina republika bivše Jugoslavije, koji su utemeljeno očekivali da novi uvjeti za stjecanje prava na trajni boravak u Sloveniji neće biti stroži od onih propisanih člankom 13. Ustavnog zakona (vidi st. 202. u nastavku) i člankom 40. Zakona o državljanstvu (vidi st. 205. u nastavku) te da će njihov status biti utvrđen u skladu s međunarodnim pravom.

43. Ustavni sud je nadalje utvrdio, da odredba st. 1. članka 16. Zakona o strancima nije protuustavna, obzirom se odnosila samo na one strance, koji su došli u Sloveniju nakon njezina osamostaljenja.

44. Zakonodavcu je bio određen rok od šest mjeseci, da izmijeni protuustavne odredbe. U međuvremenu je Ustavni sud donio odluku, da niti jedan državljanin bivše Jugoslavije, koji je 23. prosinca 1990. imao prijavljeno trajno boravište u Sloveniji i tamo je zaista boravio, ne smije biti prisilno izgnan iz Slovenije na temelju članka 28. Zakona o strancima.

45. Ustavni je sud također upozorio, da bi neuređen status državljanina republika bivše Jugoslavije, koji su se našli u nezahvalnom pravnom položaju, *inter alia*, mogao imati za posljedicu povredu prava na poštivanje privatnog i/ili obiteljskog života zajamčenog člankom 8. Konvencije (isječci te odluke navedeni su u st. 214. u nastavku).

46. Potom je 8. srpnja 1999. izglasan Zakon o uređenju statusa državljanina drugih država nasljednica bivše Jugoslavije u Republici Sloveniji (*Zakon o uređanju statusa državljanin drugih država nasljednic nekdanje SFRJ v Republici Sloveniji* – “Zakon o pravnom statusu”), čiji je cilj bio reguliranje pravnog statusa ‘izbrisanih’ na način da se pojednostavi postupak ishoda trajnih boravišnih dozvola.

47. Sukladno članku 1. Zakona o pravnom statusu, državljani drugih država nasljednica bivše Jugoslavije, koji su 23. prosinca 1990., na dan plebiscita, ili 25. lipnja 1991., na dan osamostaljenja, imali prijavljeno trajno boravište na području Slovenije te su tamo zaista boravili, imali su pravo na ishoda trajnih boravišnih dozvola neovisno o odredbama Zakona o strancima. Zahtjev su morali podnijeti u roku od tri mjeseca. Odredbom članka 3. Zakona o pravnom statusu bile su predviđene iznimke za osobe koje su bile osuđene zbog počinjenja kaznenog djela. Svima koji su ispunjavali gore navedene uvjete (vidi st. 210. u nastavku), bile su izdane trajne boravišne dozvole s retroaktivnim učinkom *ex nunc*.

48. Ustavni sud je prilikom odlučivanja o drugom zahtjevu za ispitivanje ustavnosti (U-I-295/99), 18. svibnja 2000. proglasio dio članka 3. Zakona o pravnom statusu protuustavnim obzirom je utvrdio su uvjeti za ishoda trajne boravišne dozvole propisani tim člankom stroži od onih propisanih Zakonom o strancima.

4. Odluke Ustavnog suda u drugim predmetima predloženim od stane "izbrisanih"

49. Ustavni sud je na temelju svoje temeljne odluke od 4. veljače 1999. (vidi st. 41.–48. gore) donio nekoliko odluka u pojedinačnim zahtjevima 'izbrisanih'.

50. U odluci od 1. srpnja 1999. (Up-333/96) sud je razmatrao zahtjev podnositelja kojem je odbijen zahtjev za obnovu vozačke dozvole obzirom mu je ime izbrisano iz Registra. Ustavni sud je utvrdio da je sukladno odluci od 4. veljače 1999. pripremljen prijedlog Zakona o pravnom statusu, koji tada još nije stupio na snagu. Sud je odlučio da bi podnositelj zahtjeva trebao uživati status koji je imao prije isteka roka propisanog st. 2 članka 81. Zakona o strancima (vidi st. 27. gore), sve do stupanja na snagu Zakona o pravnom statusu. Upravnim tijelima bilo je naloženo da kao trajno boravište podnositelja upišu njegovu raniju adresu na kojoj je bio prijavljen prije nego što je njegovo ime izbrisano iz Registra te da mu izdaju vozačku dozvolu.

51. Sličnu odluku (Up-60/97) donio je sud 15. srpnja 1999. u pogledu zahtjeva podnositelja koji su svi bili članovi jedne obitelji i državljani jedne od bivših republika SFRJ, a pravo trajno boravište bilo im je oduzeto temeljem članka 16. Zakona o strancima obzirom je njihov otac izgubio posao.

52. Ustavni sud je 18. studenog 1999. (Up-20/97) i 16. prosinca 1999. (Up-152/97) u slučajevima povezanim s isplatom vojnih mirovina dvojici 'izbrisanih' donio odluku kojim se ukida odluka Vrhovnog suda i predmeti se vraćaju na ponovno razmatranje.

53. Ustavni sud je 20. rujna 2001. u predmetu (Up-336/98), koji se odnosi na pravo osobe na dječji doplatak, donio odluku kojim se ukidaju odluke sudova nižih instanci te vratio predmet na ponovno odlučivanje.

54. Ustavni sud ispitao je brojne zahtjeve podnijete od strane 'izbrisanih', a koji su se odnosili na uvjete stjecanja slovenskog državljanstva. U odluci od 6. srpnja 1995. (Up-38/93) sud je odlučio da se uvjet "stvarnog življenja u Sloveniji" iz članka 40. Zakona o državljanstvu (vidi st. 25. i st. 205. u nastavku) može smatrati ispunjenim ukoliko boravak osobe u Sloveniji bude prekinut iz opravdanih razloga, a sve druge okolnosti ukazuju da na strani osobe postoji interes za stalim boravkom na slovenskom području. Tom odlukom izmijenjena je praksa Vrhovnog suda koji je donosio drugačije odluke u sličnim slučajevima pa su stoga isti vraćeni na ponovno odlučivanje.

5. Odluka Ustavnog suda od 3. travnja 2003.

55. Prilikom odlučivanja o ustavnosti Zakona o pravnom statusu i to verzije od 8. srpnja 1999., Ustavni sud je 3. travnja 2003. u predmetu (U-I-246/02) povodom zahtjeva Društva 'izbrisanih' građana Slovenije i drugih 'izbrisanih', odlučio, da je Zakon o pravnom statusu protuustavan, obzirom da nije priznavao trajno boravište za razdoblje do datuma brisanja, niti je jasno definirao termin 'stvarnog boravka' iz članka 1. te iz razloga što nije uređivao pitanje boravišnog statusa državljana nekadašnjih republika bivše Jugoslavije koji su bili prisilno izgnani iz Slovenije na temelju članka 28. Zakona o strancima.

56. Iako točan broj prisilno izgnanih osoba nije bio poznat, Ustavni sud je smatrao da je riječ o vjerojatno malom broju obzirom se neuređen status 'izbrisanih' načelno dopuštao. Također je ustanovljeno da je tromjesečni rok za podnošenje zahtjeva za trajni boravak nerazumno kratak radi čega je u tom smislu Ustavni sud naložio zakonodavcu da u roku od šest mjeseci izmijeni navedene protuustavne odredbe citiranog zakona. Ustavni je sud nastavno naveo da je pitanje trajnog boravišta važno za ostvarenje i zaštitu ostalih prava, poput prava na vojnu mirovinu, socijalnih prava i obnove vozačkih dozvola.

60. U točki 8. izreke presude, Ustavni je sud naložio Ministarstvu da odmah (*ex proprio motu*) donese odluke o priznanju trajnog boravišta u Sloveniji s učinkom *ex tunc* od 26. veljače 1992., dana 'brisanja', svima koji su imali dozvole za boravak s učinkom *ex nunc* temeljem Zakona o pravnom statusu ili Zakona o strancima (isječci citirane odluke navedeni su u st. 215. dolje).

57. Parlament je 25. studenog 2003. donio Zakon o provedbi točke 8. izreke presude Ustavnog suda Republike Slovenije br. U-I-246/02-28 (*Zakon o izvršitvi 8. točke odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-246/02-28*), koji je također poznat pod nazivom "Tehnički zakon". Tim zakonom propisan je postupak za izdavanje trajnih boravišnih dozvola s retroaktivnim učinkom (*ex tunc*) državljanima republika bivše Jugoslavije, koji su 23. prosinca 1990. i 25. veljače 1992. imali prijavljeno trajno boravište u Sloveniji i koji su stekli pravo na trajno boravište sukladno Zakona o pravnom statusu ili Zakona o strancima.

58. Dana 4. travnja 2004. proveden je referendum o tome da li bi se trebao implementirati Tehnički zakon. Odaziv je bio 31,54%, i 94,59% važećih glasova bilo je protiv primjene zakona, pa stoga zakon nikada nije stupio na snagu.

59. U međuvremenu Ustavni je sud presudom (U-II-3/03) od 22. prosinca 2003., utvrdio svoju odluku od 3. travnja 2003. (vidi st. 58.–60. gore) pravnim temeljem za izdavanje dopunskih boravišnih dozvola od strane Ministarstva; Ministarstvo je moralo implementirati odluku.

60. Pored toga, Ustavni je sud odlukom od 2. ožujka 2006. (Up-211/04), povodom zahtjeva podnietog od strane jednog od 'izbrisanih' koji je tvrdio da je izbivao iz Slovenije zbog ratnog stanja, ukinuo odluku Vrhovnog suda kojom je bio odbijen njegov zahtjev za izdavanje trajne boravišne dozvole temeljem Zakona o legalnom statusu, te je predmet vraćen Upravnom sudu na ponovno odlučivanje. U svom ukidnom rješenju sud je naložio Upravnom sudu da ispita uvjet "stvarnog boravka na području Republike Slovenije" od 23. prosinca 1990. kao i razloge podnositeljeva izbjivanja iz Slovenije.

65. Ustavni je sud utvrdio da, činjenica da je zakonodavac zakasnio s otklanjanjem nezakonitosti, nije sprječavala sudove da postupaju u skladu s odlukom Ustavnog suda od 3. travnja 2003. (vidi st. 58.–60. gore).

61. 2004. godine Ministarstvo je 'izbrisanim' izdalo 4034 retroaktivnih boravišnih dozvola i to temeljem predmetne odluke Ustavnog suda. Izdavanje dozvola *ex proprio motu* privremeno je bilo obustavljeno 2009. godine zbog promjena u vladi (vidi st. 70. u nastavku).

67. Prema navodima Vlade do 30. lipnja 2007. uloženo je 13.355 zahtjeva na temelju Zakona o pravnom statusu. Kao posljedica toga izdano je 12.236 trajnih boravišnih dozvola.

62. Nakon parlamentarnih izbora održanih 21. rujna 2008., u studenom 2008. imenovana je nova vlada. Kao jedan od svojih prioriternih ciljeva nova vlada je istakla uređenje statusa 'izbrisanih' u skladu s odlukama Ustavnog suda.

69. U postupku nadogradnje informacijskog sustava, Ministarstvo je prikupilo nove podatke o 'izbrisanim' te izdalo izvješće u kojem je navedeno da je 24. siječnja 2009. 25.671 osoba bilo 'izbrisano' iz Registra; od toga je njih 7899 naknadno dobilo slovensko državljanstvo; 7313 su bili živi. 3630 osoba imalo je trajnu boravišnu dozvolu. Preostalih 13.426 'izbrisanih' na taj dan nije imalo uređen status u Sloveniji i njihovo je stvarno boravište bilo nepoznato.

70. 2009. godine Ministarstvo je, *ex proprio motu*, nastavilo s postupkom izdavanja trajnih boravišnih dozvola u Sloveniji s retroaktivnim učinkom od 26. veljače 1992. sukladno točki 8. izreke presude Ustavnog suda iz 2003. (vidi st. 60. gore) onim osobama koje su već imale dozvole s učinkom *ex nunc*. Takvih dozvola izdano je ukupno 2347.

6. *Izmijenjen i dopunjen Zakon o pravnom statusu*

63. Ministarstvo je potom pripremlilo Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu ('izmjene i dopune Zakona o pravnom statusu'), kojim su regulirane neusklađenosti Zakona o pravnom statusu s Ustavom, a sve temeljem odluke Ustavnog suda od 3. travnja 2003., a posebice glede onih osoba, koje su bile prisilno izgnane, i onih, koje su morale napustiti Sloveniju iz drugih razloga, povezanih s 'brisanjem'. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu je izglasan 8. ožujka 2010.

72. 12. ožujka 2010. trideset i jedan član parlamenta zatražio je da se raspiše referendum o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu, između ostaloga zato što Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu nije obuhvaćao pitanja naknade štete 'izbrisanim'; iz tog razloga stupanje na snagu predmetnog zakona je odgođeno. Državni zbor je 18. ožujka 2010. odlučio, da bi odgoda stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu ili odbijanje istog na referendum imalo protuustavne posljedice, pa je stoga taj problem upućen na rješavanje Ustavnom sudu.

73. Ustavni sud se u svojoj odluci od 10. lipnja 2010. (U-II-1/10) pozvao na svoje ranije odluke te utvrdio, da su odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu u skladu s Ustavom. Sud je bio mišljenja, da izmjene i dopune predmetnog Zakona predstavljaju trajno rješenje statusa onih 'izbrisanih' koji nisu bili u mogućnosti regulirati svoj status i status svoje djece, te da je izdavanje posebnih dozvola za trajni boravak s retroaktivnim učinkom osobama kojima je već dodijeljeno slovensko državljanstvo dozvoljeno neovisno o ranijem posjedovanju boravišne dozvole. Ustavni sud nije dozvolio referendum, smatrajući, da bi moguće odbijanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu imalo protuustavne posljedice. Nadalje je utvrdio, da bi odgoda

implementacije njege odluke iz 2003. u zakonodavstvo predstavljala novu povredu Ustava.

74. Ustavni sud je u točki 43. svoje odluke utvrdio, da je zakonodavac Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu, kojim se predviđa retroaktivno uređenje statusa trajnog boravišta, regulirao štetu 'izbrisanima' moralnom satisfakcijom kao jednim od oblika naknade štete. Ukoliko je 'izbrisanima' nanesena šteta samim 'brisanjem', postavlja se pitanje odgovornosti države za štetu temeljem članka 26. Ustava ukoliko su bili ispunjeni i drugi uvjeti predviđeni tim člankom i drugim zakonskim propisima. U svakom slučaju, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu sam po sebi ne predviđa novu vrstu odštetne odgovornosti države već samo novu pravnu podlogu za utvrđivanje odgovornosti za štetu. Zakonodavac je legitimno posebnim zakonom ograničio odgovornost države, kao što je to primjerice učinjeno i u slučaju sa žrtvama Drugog svjetskog rata. Ustavni sud je smatrao da, činjenica da Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu ne uređuje pitanje novčane naknade štete, ne čini isti protuustavnim.

64. Predsjednik Državnog zbora se 15. lipnja 2010. javno obratio 'izbrisanima'; Ministrica unutarnjih poslova isto je učinila 22. lipnja 2010.

76. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu 24. lipnja 2010. objavljen je u službenom listu. Stupio je na snagu 24. lipnja 2010., nekoliko dana nakon dostave odluke Vijeća. Prije stupanja na snagu istog podnijeto je 13.600 zahtjeva za izdavanje trajne boravišne dozvole, od kojih je odobreno 12.345 zahtjeva.

65. Članak 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu odnosio se na strance koji su 25. lipnja 1991. bili državljani drugih republika bivše Jugoslavije i imali su na dan 23. prosinca 1990. ili 25. lipnja 1991. prijavljeno trajno boravište u Sloveniji od kojeg su vremena tamo zaista i boravili, neovisno o Zakonu o strancima. Zakonom je predviđeno, da 'izbrisani' ishode dozvolu za trajni boravak s učinkom unaprijed (*ex nunc*) i unazad (*ex tunc*). Zakon je također uređivao status djece 'izbrisanih' te je predviđao izdavanje trajnih boravišnih dozvola s retroaktivnim učinkom onim 'izbrisanima' koji su imali slovensko državljanstvo bez da su posjedovali dozvolu za trajni boravak.

78. Odredbom članka 1. (č) definiran je pojam "stvarnog življenja" u Sloveniji, što predstavlja prvi uvjet za priznanje statusa stalnog prebivatelja, a koji pojam znači, da je središte životnih interesa pojedine osobe u Sloveniji, što se procjenjuje na temelju osobnih, obiteljskih, ekonomskih, socijalnih i drugih veza koje ukazuju na postojanje stvarnih i trajnih povezanosti određene osobe sa Slovenijom.

79. Nadalje je propisano, da se uvjet "stvarnog življenja" smatra ispunjenim čak i u slučaju opravdanog izbivanja iz Slovenije dužeg od godinu dana, (prisilan izgon iz Slovenije, odsutnost kao posljedica 'brisanja', nemogućnost povratka zbog rata u drugim republikama nasljednicama bivše Jugoslavije). U slučaju duže odsutnosti uvjet "stvarnog življenja" može se smatrati ispunjenim za razdoblje od pet godina, za narednih pet godina, ukoliko se osoba pokušala vratiti u Sloveniju (vidi st. 211. u nastavku).

66. Prema podacima dostavljenim od strane Vlade, općinska upravna tijela su u razdoblju od 24. lipnja 2010. do 31. svibnja 2011. zaprimila ukupno 173 zahtjeva za izdavanjem boravišnih dozvola s učinkom unaprijed (*ex nunc*) i 84 zahtjeva za izdavanje dozvola s retroaktivnim učinkom (*ex tunc*). Uključujući dozvole izdane od strane Ministarstva unutarnjih poslova, izdane su 64 boravišne dozvole s učinkom unaprijed (*ex nunc*) i 111 dozvola s retroaktivnim (*ex tunc*); u nekoliko slučajeva nadležni organi izdali su dozvole *ex proprio motu*. Pojedini postupci još uvijek nisu bili okončani. Rok za podnošenje zahtjeva sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu ističe 24. lipnja 2013.

81. Udruga civilna inicijativa 'izbrisanih' je zajedno s dvadeset i pet pojedinačnih osoba, 26. travnja 2011. Ustavnom sudu podnijela tužbu radi ocjene ustavnosti i zakonitosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu (U-I-85/11). Postupak po tužbi još uvijek je u tijeku.

82. Pored toga, jedan od 'izbrisanih' uložio je ustavnu tužbu protiv odluke Vrhovnog suda kojom je odbijen njegov tužbeni zahtjev za naknadu štete u iznosu od 50.492,40 Eura s naslova izgubljene zarade i nematerijalne štete. U pogledu materijalne štete Vrhovni je sud smatrao, da sudovi nižeg stupnja nisu postupili nezakonito pa se stoga članak 26. Ustava ne može primijeniti. Ustavni sud je 5. srpnja 2011. (Up-1176/09) odbio ustavnu tužbu kao neosnovanu i potvrdio pravno stajalište Vrhovnog suda, unatoč odluci Ustavnog suda kojom su naknadno ukinute pobijane odredbe Zakona o državljanstvu, navodeći razlog da upravna tijela ili sudovi u sporno vrijeme nisu postupali protivno zakonu. Nadalje, budući da je gubitak radnog mjesta bio vezan uz odbijanje zahtjeva za dodjelu slovenskog državljanstva tužitelja, a ne uz odbijanje trajne boravišne dozvole, temeljne odluke Ustavnog suda koje se odnose na problematiku "brisanja" nisu se mogle uzeti u obzir u konkretnom slučaju.

67. Vlada je 21. srpnja 2011. priložila približno trideset pravomoćnih odluka sudova prvog i drugog stupanja i Vrhovnog suda donesenih povodom tužbi radi naknade štete koje su uložili 'izbrisani'. Sve su tužbe radi naknade štete bile odbijene, prije svega zbog zastare, iako su neki sudovi tužbene zahtjeve smatrali osnovanima. U to je vrijeme, jedanaest tužbi podnijetih od strane 'izbrisanih' bilo na rješavanju pred Vrhovnim sudom. Naposljetku, Vlada je 7. studenog 2011. dostavila novu odluku, koju je Ustavni sud donio dana 26. rujna 2011. (Up-108/11) povodom tužbe radi naknade materijalne i nematerijalne štete jednog 'izbrisanog'. U tom predmetu prvostupanjski je sud usvojio tužbeni zahtjev te utvrdio odgovornost države. Vrhovni sud je potom potvrdio odluku drugostupanjskog suda koji je tužbeni zahtjev odbio zbog nastupa zastare. Ustavni sud je potvrdio tu odluku.

B. Pojedinačne okolnosti podnositelja zahtjeva

68. Prije 25. lipnja 1991. kada je Slovenija proglasila svoju neovisnost, podnositelji zahtjeva imali su državljanstvo SFRJ i još jedne od njezinih sastavnih republika izuzev Slovenije. Pravo na trajni boravak u Sloveniji su ostvarili kao državljani SFRJ i to su pravo uživali do 26. veljače 1992., kada su njihova imena izbrisana iz Registra.

85. Prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu 24. srpnja 2010., Mustafa Kurić, Ana Mezga, Tripun Ristanović, Ali Berisha, Ilfan Sadik Ademi i Zoran Minić ishodili su trajne boravišne dozvole s učinkom *ex nunc* i *ex tunc*. Velimir Dabetić i Ljubenka Ristanović nisu podnijeli zahtjev za trajno boravište. U nastavku se iznose pojedinačne okolnosti podnositelja zahtjeva.

1. G. Mustafa Kurić

69. G. Kurić rođen je 8. travnja 1935. u Šipovu (Bosna i Hercegovina). Prema navodima Vlade, njegovo državljanstvo nije poznato. Nakon završetka osnovnog školovanja, izučavao je za postolara. Preselio se u Sloveniju kada je imao dvadeset godina i 1965. godine nastanio se u Kopru. 1976. godine od Općine Kopar unajmio je malu radionicu i započeo obavljati samostalnu djelatnost. Imao je prijavljeno trajno boravište od 23. srpnja 1970. do 26. veljače 1992.

70. 1991. obolio je od teške bolesti uslijed čega je tri mjeseca boravio u bolnici, te je iz tog razloga propustio podnijeti zahtjev za priznanje slovenskog državljanstva. Naveo je kako je smatrao da će mu biti pružena druga prilika da podnese zahtjev. Vlada je potvrdila činjenicu da je podnositelj zahtjeva bio hospitaliziran. Međutim, navela je da je isti otpušten iz bolnice 15. lipnja 1991.

71. Podnositelj zahtjev nikada nije zaprimio službeno rješenje kojim ga se izvješćuje da više nema uredan pravni status u Sloveniji.

72. 1993. dom podnositelja zahtjeva stradao je u požaru kojom su mu prilikom uništeni svi osobni dokumenti koje je imao. Kada je od Općine Kopar zatražio izdavanje novih dokumenata, obaviješten je kako je njegovo ime izbrisano iz Registra.

73. Podnositelj zahtjeva nastavio je poslovati kao obrtnik i do kraja 1990ih plaćao je zakup prostora, međutim tada su počele njegove financijske poteškoće. Obzirom da više nije bio u mogućnosti plaćati zakup morao je iseliti iz predmetnog prostora. Bez osobnih dokumenata, bio je izložen riziku od prisilnog izгона ukoliko bi putovao van općine, gdje mu je policija izlazila u susret i tolerirala njegov boravak.

74. Podnositelj zahtjeva naveo je kako je devedesetih godina dvadesetog stoljeća u više navrata pokušavao regulirati svoj status pri Općini Kopar te da nikada nije zaprimio nikakav odgovor ili upute kako da postupi. 2005. uputio je Ministarstvu pismo te zahtijevao dodjelu slovenskog državljanstva. Nije zaprimio nikakav odgovor. Naprotiv, Vlada je tvrdila da g. Kurić nikada nije podnio zahtjev za dozvolu za trajni boravak u Sloveniji. Podnositelj je također naveo da je 2006. pokrenuo postupak radi ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja pri Zavodu za mirovinsko i invalidsko osiguranje. 14. svibnja 2006. Zavod mu je poslao dopis s potvrdom o duljini trajanja njegovog staža u osiguranju, te je upitan da dostavi dokaz o državljanstvu. Međutim, prema izjavama zastupnika Vlade, Zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje je 29. listopada 2007. izvijestilo kako podnositelj zahtjeva nije pokrenuo nikakav službeni postupak pred tim tijelom.

75. Dana 7. svibnja 2007. podnositelj zahtjeva je kao osoba bez državljanstva iznova podnio zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstva. Njegov je zahtjev odbijen 27. srpnja 2007.

76. 29. siječanja 2008. podnositelj zahtjeva je navodno podnio zahtjev za slovensko državljanstvo temeljem članka 10. Zakona o državljanstvu. 10. lipnja 2009. Općina Koper odbila je njegov zahtjev. Podnositelj nije pokretao upravni spor s tim u svezi pred Upravnim sudom.

77. 24. veljače 2009. podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev za izdavanje trajne boravišne dozvole. 2. studenog 2010. odobren mu je zahtjev za *ex nunc* i *ex tunc* boravišnu dozvolu. Dozvole su mu dostavljene 26. studenog 2010.

78. Podnositelj zahtjeva je naveo da je i nakon ishoda boravišne dozvole nailazio na brojne poteškoće, posebice, u pogledu ostvarenja prava iz mirovinskog osiguranja te je imao zdravstvenih problema.

2. G. Velimir Dabetić

79. G. Dabetić rođen je 22. rujna 1969. u Kopru (Slovenija). On je osoba bez državljanstva. Imao je prijavljeno trajno boravište u Sloveniji od 29. rujna 1971. do 26. veljače 1992. Njegovi roditelji i dvoje braće rođeni su u Crnoj Gori, te su isti 1992., kao i podnositelj zahtjeva, 'brisani' iz Registra. Majci podnositelja zahtjeva 1997. priznato je slovensko državljanstvo, dok je ocu isto priznato 2004. Podnositelj zahtjeva završio je osnovnu školu i dvogodišnju srednju strukovnu školu za metalnog radnika. Trenutno živi u Italiji bez uređenog pravnog statusa.

80. Podnositelj zahtjeva naveo je da se 1991. preselio u Italiju, međutim da je imao prijavljeno trajno boravište u Kopru (Slovenija) sve do događaja koji su uslijedili 1992. Navodno je od Upravne službe Općine Koper zaprimio netočne informacije. Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva živi u Italiji od 1989., a ne 1991. Prema tome nije imao prebivalište u Sloveniji u vrijeme njezina osamostaljenja.

81. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da mu je prilikom pokušaja ishoda slovenskog državljanstva službenik Upravne službe Općine Koper rekao da mora priložiti slovensku radnu knjižicu. Podnositelj zahtjeva naveo je kako je u Italiji radio temeljem uredno izdane radne dozvole te nije mogao predložiti slovensku radnu knjižicu. Službenik mu je navodno rekao da bi mu Italija trebala priznati državljanstvo, a ne Slovenija.

82. Podnositelj zahtjeva je nadalje ustvrdio da je o 'brisanju' saznao nakon drugih podnositelja. 2002. kada mu je istekla jugoslavenska putovnica, talijanske nadležne vlasti odbile su mu produljiti radnu dozvolu (*permesso di soggiorno*) te mu je naloženo da se vrati u Sloveniju. Iako se u Sloveniju pokušao vratiti na zakonom propisan način, nije bio u mogućnosti regulirati svoj pravni status tamo. Vlada je tvrdila da podnositelj nikada nije podnio zahtjev za dodjelu boravišne dozvole u Sloveniji, a sukladno pozitivnim propisima.

83. 26. studenog 2003. podnositelj zahtjeva zatražio je od Ministarstva donošenje dopunske odluke kojom bi mu se dodijelila *ex tunc* boravišna dozvola temeljem odluke Ustavnog suda od 3. travnja 2003., bez obzira što prethodno nije podnio zahtjev za dodjelu *ex nunc* dozvole za trajni boravak.

84. 29. studenog 2003. podnositelj zahtjeva je zatražio slovensko državljanstvo sukladno članku 19. Zakona o državljanstvu i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o državljanstvu iz 2002.

85. 9. veljače 2004. podnositelj zahtjeva uložio je tužbu zbog šutnje administracije Upravnom sudu, Odjelu Nova Gorica (*tožba zaradi molka upravnega organa*), zbog pasivnosti upravnih tijela u postupku povodom zahtjeva za dodjelu *ex tunc* boravišne dozvole.

86. 20. svibnja 2005. Upravni sud odbio je tužbu podnositelja zahtjeva.

87. 14. studenog 2005. Ministarstvo je odbilo njegov zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstva obzirom je podnositelj zahtjeva propustio dokazati da je u razdoblju od deset godina stvarno živio u Sloveniji te da zadnjih pet godina neprekidno boravi u Sloveniji.

88. U isto vrijeme, podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev Ministarstvu unutarnjih poslova Italije da mu se prizna status osobe bez državljanstva.

89. Zadnjih godina podnositelj zahtjeva je u više navrata bio pritvoren od strane talijanske policije. Nadalje, 20. travnja 2006. izdan mu je nalog da napusti Italiju u roku od pet dana. Kasnije mu je odobren ostanak u Italiji obzirom je podnio zahtjev za priznanje statusa apatrida, koji postupak i dalje traje.

90. Podnositelj zahtjeva je osumnjičen za ilegalan boravak u Italiji. 19. lipnja 2006. Općinski sud Mantua oslobodio ga je optužnice obzirom da isti nije imao državljanstvo te se nije moglo očekivati da dobrovoljno napusti Italiju. Njegov je zahtjev za priznanje statusa osobe bez državljanstva i dalje bio u postupku rješavanja. Kasnije mu je zahtjev odbijen s obrazloženjem da se strancu koji ilegalno boravi na području Italije ne može priznati status apatrida.

91. Podnositelj zahtjeva naveo je kako živi u ekstremno teškim uvjetima. Nije pokrenuo postupak sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu.

3. *Gđa Ana Mezga*

92. Gđa Mezga rođena je 4. lipnja 1965. u Čakovcu (Hrvatska). Ona je hrvatska državljanica. 1979. preselila je u Ljubljanu (Slovenija), gdje se potom zaposlila. Završila je osam godina osnovne škole te je imala prijavljeno trajno boravište od 28. srpnja 1980. do 26. veljače 1992.

93. Prema navodima podnositeljice zahtjeva, 1992., nakon rođenja njezinog drugog djeteta, saznala je da joj je ime 'izbrisano' iz Registra. Njezin poslodavac skratio joj je porodiljini dopust te ju otpustio kao višak radne snage. Nadalje, u ožujku 1993. podnositeljica je zaustavljena od strane policije u postupku rutinske kontrole. Obzirom da nije imala osobne dokumente, zadržana je u policijskoj postaji te kasnije u tranzitnom centru za strance (*prehodni dom za tujce*), iz kojeg je puštena nakon plaćanja novčane kazne. Podnositeljica zahtjeva smatra da je uhićenje uzrokovano gubitkom pravnog statusa.

94. Nakon nekog vremena, preselila je u Piran, gdje je upoznala H.Š., slovenskog državljanina, s kojim je dobila dvoje djece koji su oboje slovenski državljani. Podnositeljica je navela kako nije pokrenula nikakav

postupak regulacije svog pravnog statusa obzirom da očigledno ne udovoljava uvjetima propisanim pozitivnim propisima.

95. Nakon stupanja na snagu Zakona o pravnom statusu, 13. prosinca 1999. gđa Mezga podnijela je zahtjev za trajni boravak. Ministarstvo ju je u pet navrata pozvalo na dopunu zahtjeva te ju je izvijestilo kako može tražiti trajnu boravišnu dozvolu temeljem odredbi koje se odnose na ujedinjenje obitelji.

96. 14. travnja 2004. podnositeljica je zatražila od Ministarstva donošenje dopunske odluke sukladno točki br. 8 izreke presude Ustavnog suda od 3. travnja 2003. (vidi st. 60. gore).

97. 29. travnja 2004. podnositeljica je podnijela zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstva sukladno članku 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državljanstvu.

98. 15. listopada 2004. sudjelovala je na sastanku Upravnog odjela Piran koji se odnosio na postupke izdavanja trajnih boravišnih dozvola. 25. listopada 2004. upućena je na dopunu svog zahtjeva.

99. 5. studenog 2004. Zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje navelo je da je zaposlenje podnositeljice zahtjeva u Sloveniji zavedeno u spisu Zavoda.

100. 6. prosinca 2004. Ministarstvo je obustavilo postupak povodom zahtjeva podnositeljice za izdavanje trajne boravišne dozvole zbog njezine pasivnosti jer ista nije dokazala da je stvarno prebivala u Sloveniji u razdoblju od 23. prosinca 1990. nadalje.

101. U postupku dodjele državljanstva, 18. studenog 2005. Ministarstvo je pozvalo podnositeljicu da u roku od dva mjeseca dopuni svoj zahtjev. Između ostalog, trebala je dokazati da zaista boravi u Sloveniji od 23. prosinca 1990.

102. 13. lipnja 2006. Ministarstvo je odbacilo njezin zahtjev za priznanje slovenskog državljanstva.

103. 10. kolovoza 2007. podnositeljica je podnijela zahtjev za dodjelu trajne boravišne dozvole kao član obitelji slovenskog državljanina.

104. 13. rujna 2007. zaprimila je privremenu boravišnu dozvolu koja vrijedi do 13. rujna 2012.

105. 22. srpnja 2010. podnositeljica je podnijela zahtjev za trajnu boravišnu dozvolu temeljem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu. 01. ožujka 2011. odobrene su joj *ex nunc* i *ex tunc* boravišne dozvole. Iste su joj dostavljene 2. ožujka 2011.

106. Podnositeljica zahtjeva je tvrdila da je i nakon primitka boravišne dozvole bila izložena brojnim poteškoćama prilikom reguliranja svojih prava iz zdravstvenog osiguranja i socijalne pomoći. Imala je ozbiljnih zdravstvenih problema.

4. Gđa Ljubenka Ristanović

107. Gđa Ristanović rođena je 19. studenog 1968. u Zavidovićima (Bosna i Hercegovina). Trenutno je državljanka Republike Srbije. Ista je 1986. preselila u Ljubljanu (Slovenija) u potrazi za poslom. Tamo se udala i 20. kolovoza 1988. rodila sina Tripuna Risanovića, petog podnositelja

zahtjeva. Gđa Ristanović je imala registrirano prebivalište u Ljubljani od 6. kolovoza 1986. do 20. studenog 1991.

108. Gđa Ristanović je navela kako je bila uvjerena da će joj slovensko državljanstvo automatski biti dodijeljeno obzirom je bila stalni prebivatelj. Međutim, 1994. gđa Ristanović i njezin sin oboje su prisilno izgnani iz Slovenije. Ona je tvrdila da je tek tada saznala za 'brisanje'. Muž gđe Ristanović, koji je u sporno vrijeme posjedovao radnu dozvolu i privremenu boravišnu dozvolu ostao je u Sloveniji. On je naknadno dobio trajnu boravišnu dozvolu.

109. Prema navodima tužene Vlade, Ljubenka Ristanović odselila je iz općine bez da je prijavila novo boravište, radi čega je njezin osobni spis izbrisan iz Registra stalnih prebivatelja i podaci su upisani u Registar 'odseljenih, bez prijavljene adrese'.

128. Podnositeljica je navela, da je živjela u Srbiji kao izbjeglica te na nije posjedovala nikakve osobne dokumente dugi niz godina. 2004. godine dobila je srpsku osobnu iskaznicu i 2005. srpsku putovnicu. Tvrdila je da ona i njezin sin nisu podnijeli zahtjev za trajnu boravišnu dozvolu ili slovensko državljanstvo obzirom da dugi niz godina ne ispunjavaju uvjet stvarnog življenja u Sloveniji, koji je uvjet zakonski popisan.

129. Ljubenka Ristanović po Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu nije pokrenula nikakav postupak. Navela je da ima ozbiljnih zdravstvenih problema.

5. G. Tripun Ristanović

110. G. Tripun Ristanović rođen je 20. kolovoza 1988. u Ljubljani (Slovenija). On je sin četvrte podnositeljice zahtjeva, Gđe Ljubenke Ristanović. Državljanin je Bosne i Hercegovine. G Ristanović imao je prijavljeno boravište u Ljubljani od 20. kolovoza 1988. do 26. veljače 1992.

111. 1994. g. Ristanović, koji je u to vrijeme bio maloljetan, zajedno s majkom izgnan je iz Slovenije.

112. Zajedno s majkom živio je u Srbiji dugi niz godina kao izbjeglica. 2004. nadležne vlasti Bosne i Hercegovine izdale su mu osobnu iskaznicu i putovnicu. Obzirom da nije posjedovao srpske dokumente, u Srbiji je živio u svakodnevnom strahu od izгона iz države.

113. 9. studenog 2010. podnio je zahtjev za trajnu boravišnu dozvolu sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu. 10. ožujka 2011. usvojen mu je zahtjev te je dobio *ex nunc* i *ex tunc* boravišnu dozvolu. Iste su mu dostavljene 11. ožujka 2011. nakon čega se podnositelj zahtjeva vratio u Sloveniju.

114. Prema navodima Vlade, podnositelj zahtjeva uložio je Ustavnom sudu tužbu radi ocjene ustavnosti i zakonitosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu. Predmet je spojen na tužbe podnijete od strane Društva civilne inicijative 'izbrisanih' i drugih pojedinačnih tužitelja. Postupci su u tijeku (vidi st. 8. gore).

6. G. Ali Berisha

115. G. Berisha rođen je 23. svibnja 1969. u Peći (Kosovo) i pripadnik je romske etničke zajednici. Prema navodima Vlade, isti je srpski državljanin.

U Sloveniju je doselio 1985. Radio je u tvornici u Mariboru do 31. svibnja 1991. Imao je registriran trajni boravak u Sloveniji u periodu od 6. listopada 1987. do 26. veljače 1992.

116. 1991. navodno je proveo neko vrijeme na Kosovu kod svoje bolesne majke. To je navodno bio razlog zašto je propustio podnijeti zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstava u propisanom roku.

117. 1993. podnositelj zahtjeva zadržan je od strane slovenske granične policije kada je pokušao ponovno ući u Sloveniju nakon što je bio u posjetu rodbini iz Njemačke. Oduzeta mu je SFRJ putovnica te je zadržan u tranzitnom centru za strance deset dana. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je tada prvi put saznao za 'brisanje'. Nadalje, 3. srpnja 1993. prisilno je izgnan u Tiranu (Albanija) i to navodno bez ikakve odluke koja je prethodila izručenju. Albanska policija vratila je podnositelja zahtjeva u Sloveniju obzirom da isti nije imao valjane putne isprave. Ponovno je smješten u tranzitni centar iz kojeg je u noći pobjegao.

118. 1993. podnositelj zahtjeva pobjegao je u Njemačku, gdje mu je iz humanitarnih razloga povezanih s nemirima na Kosovu, izdana dozvola za privremeni boravak.

139. 9. kolovoza 1996. oženio je M. M., koja je također bila rođena na Kosovu i propadala je romskoj etničkoj zajednici. Tijekom boravka u Njemačkoj, između 1997. i 2003., rođeno im je četvero djece.

140. 2005. njemačke nadležne vlasti odbile su zahtjev podnositelja za produženjem boravišne dozvole navodeći kako su prilike na Kosovu sada stabilnije pa se isti može tamo vratiti. Određen mu je rok da zajedno s obitelji napusti Njemačku do 30. rujna 2005.

141. Točno neodređenog dana podnositelj zahtjeva zajedno s članovima svoje obitelji podnio je u Njemačkoj zahtjev za azil.

142. Nakon toga podnositelj se s obitelji vratio u Sloveniju.

143. 13. srpnja 2005. podnositelj je zajedno s obitelji podnio zahtjev za izdavanje boravišne dozvole temeljem Zakona o pravnom statusu.

144. Obzirom su smatrali da im prijeti izgon iz države, podnositelj i članovi njegove obitelji podnijeli su 26. rujna 2005. zahtjev za azil. Podnositelj je također podnio zahtjev da mu se prizna status izbjeglice.

119. Po povlačenju zahtjeva za azil, Ministarstvo je 19. listopada 2005. obustavilo postupak. Ministarstvo je također izdalo nalog da se podnositelj zahtjeva zajedno s obitelji vrati u Njemačku. 28. listopada 2005. izdan je nalog za izgon međutim isti nije izvršen. 10. studenog 2005. izdan je novi nalog za izgon u kojem je određeno izručenje za dan 18. studenog 2005. Podnositelj zahtjeva pokrenuo je postupak pred Upravnim sudom i 15. studenog 2005. udovoljeno je njegovom prijedlogu.

146. U to vrijeme slučaj je zahvaljujući Amnesty Internaionalu izazvao veliku pozornost domaće i strane javnost.

147. 27. veljače 2006. obitelj je ponovno zatražila azil u Sloveniji. U to su vrijeme živjeli u centru za azilante.

120. 28. travnja 2006. podnositelj zahtjeva podnio je tužbu Upravnom sudu zbog šutnje administracije i to iz razloga što je upravno tijelo bilo pasivno u postupku koji je pokrenuo radi izdavanja trajne boravišne dozvole za sebe, svoju suprugu i četvero djece.

149. 19. srpnja 2006. njemačke nadležne vlasti izvijestile su slovenske, da je temeljem Dublinske uredbe Njemačka nadležna za ispitivanje zahtjeva za dodjelu azila obitelji Berisha.

150. 28. srpnja 2006. u Sloveniji se rodilo peto dijete podnositelja.

151. 30. listopada 2006. Ministarstvo je odlučilo, temeljem spomenute odluke njemačkih nadležnih vlasti, da nije nadležno odlučivati o zahtjevu za azil podnositelja i njegove obitelji te da će isti biti izručeni Njemačkoj. Ministarstvo je također zaprimilo nove dokaze da su g. Berisha i njegova obitelj podnijeli zahtjev za azil u Njemačkoj, gdje su dobivali novčanu pomoć s tim u svezi.

152. 5. studenog 2006. podnositelj zahtjeva i njegova obitelj pokrenuli su postupak pred Upravnim sudom, osporavajući odluku Ministarstva. Istog dana su zatražili ukidanje naloga za izručenje te povukli zahtjev za azil (vidi st. 147. gore).

153. Prema tvrdnjama podnositelja, Ministarstvo je 7. studenog 2006. pokušalo njega i njegovu obitelj izručiti Njemačkoj. 15. studenog 2006. Upravni sud je ukinuo nalog za izgon. Ministarstvo je protiv te odluke uložilo žalbu.

154. 28. prosinca 2006. Vrhovni sud je potvrdio odluku Ministarstva da je Njemačka nadležna za postupanje po zahtjevu za azil sukladno Dublinskoj uredbi.

121. 1. veljače 2007. podnositelj zahtjeva i njegova obitelj izručeni su Njemačkoj, gdje žive i imaju status 'tolerirani' (*Duldung*).

122. Ni podnositelj zahtjev ni članovi njegove obitelji nisu podnijeli zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstva.

123. U pogledu zahtjeva za dodjelu azila, Ustavni je sud odlukom od 18. travnja 2008. odbacio ustavnu tužbu podnositelja.

124. 19. listopada 2010. g. Berisha je dobio *ex nunc* i *ex tunc* boravišnu dozvolu povodom zahtjeva podnijetog 25. srpnja 2005. (vidi st. 143. gore). Dozvole su mu dostavljene 24. studenog 2010. putem Slovenskog konzulata u Münchenu.

125. Podnositelj zahtjeva koji trenutno živi u Njemačkoj, naveo je kako se ne može vratiti u Sloveniju obzirom da njegova žena i petero djece nemaju reguliran pravni status radi čega ne ispunjavaju uvjete za obiteljsko združivanje temeljem Zakona o strancima.

160. Točno neodređenog datuma, podnositelj zahtjeva podnio je tužbu za naknadu štete uredu državnog odvjetnika, međutim ista je odbijena. Prema navodima Vlade, nije pokrenuo sudski postupak.

7. G. Ilfan Sadik Ademi

126. G. Ademi rođen je 28. srpnja 1952. u Skopju ("bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji") u romskoj etničkoj zajednici. On je trenutno makedonski državljanin. 1977. preselio je u Sloveniju, gdje je radio do 1992. Imao je prijavljeno trajno boravište u razdoblju od 27. rujna 1977. do 26. veljače 1992.

127. Prema navodima podnositelja, isti je 1991. propustio rok za podnošenje zahtjeva za priznaje slovenskog državljanstva. 1993. zaustavljen je od strane policijskih službenika koji su vršili rutinsku kontrolu. Obzirom

da nije imao valjane dokumente, on i njegova obitelj izručeni su Makedoniji. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je tek tada saznao za 'brisanje'. Nedugo zatim, podnositelj se zajedno s obitelji nastanio u Hrvatsku odakle su ilegalno pobjegli u Sloveniju.

128. 23. studenog 1992. podnositelj je podnio zahtjev za slovensko državljanstvo putem odvjetnika.

129. Podnositelj zahtjeva se potom preselio u Njemačku, gdje mu je osiguran status osobe bez državljanstva i odobrena privremena dozvola boravka te mu je izdana putovnica kao strancu.

130. 9. veljače 1999. zatražio je od veleposlanstva 'Bivše jugoslavenske republike Makedonije' da mu izda putovnicu, međutim njegov zahtjev je odbijen obzirom da nije imao državljanstvo te zemlje.

131. 16. veljače 2005. podnositelj je podnio zahtjev za izdavanje dozvole za trajni boravak sukladno Zakonu o pravnom statusu. 20. travnja 2005. Ministarstvo je tražilo da zahtjev dopuni dokazima o državljanstvu.

132. 26. svibnja 2005. njegov je zahtjev odbije s obrazloženjem da je on osoba bez državljanstva. Ministarstvo je navelo da se Zakon o pravnom statusu primjenjuje samo u odnosu na državljane neke od republika nasljednica bivše Jugoslavije.

133. 11. siječnja 2005. Ministarstvo je odgovorilo na zahtjev podnositelja da se iznova ispita njegov zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstva koji je podnio 1992. Izvijestilo ga je da, obzirom da nije dokazao da je živio u Sloveniji deset godina, nije udovoljavao uvjetima za priznanje slovenskog državljanstva sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o državljanstvu.

134. 9. rujna 2005. njegov zahtjev za priznanje slovenskog državljanstva je odbijen.

135. 31. srpnja 2007. podnositelj je ponovno podnio zahtjev za izdavanje trajne boravišne dozvole sukladno Zakonu o pravnom statusu. 31. ožujka 2008. Ministarstvo je odbilo njegov zahtjev s istim obrazloženjem da nje državljanin neke od republika nasljednica bivše Jugoslavije. Podnositelj zahtjeva pokrenuo je postupak pred Upravnim sudom.

136. 18. veljače 2009. Upravni je sud potvrdio odluku Ministarstva i odbio zahtjev podnositelja za izdavanje trajne boravišne dozvole. Podnositelj se žalio na odluku.

137. 6. listopada 2010. Vrhovni je sud usvojio njegovu žalbu te je predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovno raspravljanje. Naveo je da je u međuvremenu stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu te da bi zahtjev podnositelja sada valjalo ispitati imajući u vidu taj propis. U tijeku postupka, podnositelju je 19. kolovoza 2010. izdana makedonska putovnica.

138. 20. travnja 2011. g. Ademiju odobrena je *ex nunc* i *ex tunc* boravišna dozvola. Dozvole su mu dostavljene 23. svibnja 2011.

139. Podnositelj zahtjeva, čije je zdravlje ozbiljno ugroženo, sada živi na relaciji Slovenija – Njemačka, gdje je njegovo pravo na privremeni boravak u međuvremenu prestalo.

8. *G. Zoran Minić*

140. G. Minić rođen je 4. travnja 1972. u Podujevu (Kosovo). Prema navodima Vlade, on je srpski državljanin. Preselio je u Sloveniju zajedno sa svojom obitelji 1977. Podnositelj zahtjeva završio je osnovnu školu i nakon toga trogodišnju srednju školu za kuhara. Imao je prijavljeno prebivalište u razdoblju od 1. kolovoza 1984. do 23. veljače 1992.

141. Prema navodima podnositelja, 1991. bio je u posjetu baki i djedu na Kosovu. Iz tog razloga, on i njegova obitelj propustili su rok za podnošenje zahtjeva za dodjelu slovenskog državljanstva za jedan mjesec, obzirom je zbog tadašnjeg stanja na Kosovu bilo otežano pribaviti potrebne dokumente. Prema navodim Vlade, nije bilo dokaza da je g. Minić podnio zahtjev za slovensko 1991. Nadalje, iz njegove radne knjižice bilo je razvidno kako je isti bio zaposlen u Podujevu u razdoblju od 1992. do 1999. Oženio se za srpsku državljaniku s kojom je imao četvero djece.

142. Podnositelj zahtjeva naveo je da je saznao za 'brisanje' zajedno s ostalim članovima svoje obitelji u trenutku kada su pokrenuli reguliranje svog statusa u Sloveniji. Zbog nepodnošljivih uvjeta života bez uređenog pravnog statusa u Sloveniji bio je primoran privremeno odseliti na Kosovo.

143. U par navrata vratio se u Sloveniju. 2002. policija ga je uhitila u Sloveniji obzirom je radio bez valjane radne dozvole. Osuđen je na novčanu kaznu te je 5. lipnja 2002. izručen Mađarskoj bez ikakvog službenog naloga i unatoč odluci Ustavnog suda od 04. veljače 1999 (see vidi st. 41.-48. gore).

144. Podnositelj zahtjeva izjavio je kako se nije regulira pravni status u Sloveniji čitan niz godina obzirom da nije ispunjavao uvjete za slovensko državljanstvo ili boravišnu dozvolu propisane postojećim zakonima u sporno vrijeme. Što se tiče njegove obitelji, majci mu je naknadno 2000. priznato slovensko državljanstvo, a njegovim rođacima 2003.

145. Nakon donošenja odluke Ustavnog suda od 03. travnja 2003. (vidi st. 58-60 gore), 15. rujna 2003. podnositelj zahtjeva podnio je za dodjelu slovenskog državljanstva sukladno članku 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državljanstvu.

146. Između 26. travnja i 9. listopada 2004. Ministarstvo je u pet navrata zatražilo od podnositelja da dopuni svoj zahtjev dokazima koji, između ostaloga, dokazuju da je isti neprekidno živio u Sloveniji od 23. prosinca 1990. Kad je propustio udovoljiti tom traženju, pozvan je u Ministarstvo radi saslušanja.

147. Na saslušanju održanom 17. prosinca 2004. podnositelj je potvrdio podatke iz njegove radne knjižice, prvenstveno da je radio u Podujevu (Kosovo) u razdoblju od 8. siječanja 1992. do 6. travnja 1999. iz čega proizlazi da isti nije neprekidno živio u Sloveniji od 23. prosinca 1990.

148. 21. veljače 2006. njegov je zahtjev za dodjelu slovenskog državljanstva odbijen. Odluka je dostavljena g. Miniću između 28. lipnja i 2. srpnja 2006. kada se bio na putu u Sloveniju.

149. 17. srpnja 2006. podnositelj je pokrenuo postupak pred Upravnim sudom.

150. 30. lipnja 2006. podnio je zahtjeva za trajnu boravišnu dozvolu sukladno Zakonu o pravnom statusu.

151. 29. ožujka 2007. održano je saslušanje u Ministarstvu. 14. srpnja 2007. podnositelj je dostavio dokumentaciju kojom dopunjuje svoj zahtjev.

152. 18. srpnja 2007. Ministarstvo je odbilo podnositeljev zahtjev obzirom da nije zadovoljavao uvjet stvarnog prebivanja u Sloveniji, koji je uvjet popisan zakonom.

153. 19. rujna 2007. podnositelj zahtjeva pokrenuo je postupak pred Upravnim sudom.

154. 10. rujna 2008., u vrijeme trajanja upravnog postupka povodom zahtjeva koji je podnositelj podnio radi stjecanja slovenskog državljanstva, Ustavni je sud odbacio njegovu tužbu.

155. 26. studenog 2008. Upravni je sud ukinuo odluku Ministarstva od 18. srpnja 2007. (vidi st. 187 gore) i predmet vratio na ponovno raspravljanje.

156. 24. srpnja 2009. Ministarstvo je ponovno donijelo odluku kojom odbija zahtjev podnositelja i to iz razloga što isti ne zadovoljava uvjet stvarnog prebivanja u Sloveniji.

157. Podnositelj zahtjeva pokrenuo je postupak pred Upravnim sudom. Naveo je kako je bio. Naveo je kako je bio zadržan na Kosovu 1992. i da se vraćao u Sloveniju što je bilo moguće češće, ali da su ga rat i druge okolnosti u tome sprječavale u značajnijoj mjeri. Štoviše, on je bio Srbin s Kosova kojem je bio priznat status izbjeglice u Srbiji nakon što mu je kuća na Kosovu spaljena. On je pokušao u nekoliko navrata regulirati svoj status u Sloveniji, ali je 2002. bio deportiran. Njegovi roditelji, brat i dvije sestre su svi slovenski državljani.

158. 19. siječnja 2011. Upravni je sud ukinuo odluku Ministarstva i predmet vratio na ponovno raspravljanje uz uputu da se osnovanost zahtjeva sagleda u kontekstu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu.

159. 4. svibnja 2011. podnositelju je odobren zahtjev za *ex nunc* i *ex tunc* boravišnu dozvolu. Dozvole su mu dostavljene 9. lipnja 2011.

160. 1. lipnja 2011. podnositelj zahtjeva podnio je odštetni zahtjev uredu državnog odvjetništva. Njegov zahtjev odbijen je zbog zastare s obrazloženjem da je isti saznao za štetu koja mu je nanesena 'brisanjem' u trenutku kada je podnio zahtjev za slovensko državljanstvo ili trajnu boravišnu dozvolu.

II. MJERODAVNO MEĐUNARODNO I DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Domaće pravo i praksa

1. Zakoni bivše Socijalističke republike Slovenije

- (a) **Zakon o državljanstvu Socijalističke republike Slovenije (Zakon o državljanstvu Socijalističke republike Slovenije – Službeni list SRS, br. 23/76 iz 1976.)**

161. Članak 1. tog Zakona propisuje, da je svaki državljaniin Socijalističke republike Slovenije istovremeno i državljaniin SFRJ, čime se uspostavlja primat republičkog državljanstva.

(b) Zakon o kretanju i boravku stranaca (*Zakon o gibanju in prebivanju tujcev* – Službeni list SFRJ br. 56/80 iz 1980., izmjene i dopune)

162. Ovaj Zakon utvrđuje razliku privremene ili trajne boravišne dozvole za strance na državnom teritoriju i privremene ili trajne boravišne dozvole koja se izdaje državljanima bivše Jugoslavije, a koja dozvola označava mjesto stvarnog boravka.

(c) Zakon o evidenciji prebivališta građana i o registru prebivališta (*Zakon o evidenci nastanitve občanov in o registru prebivalstva* – Službeni list SRS, br. 6/83 iz 1983. i br. 11/91 iz 1991.)

163. Ovaj Zakon uređuje prijave i odjave prebivališta i boravišta i vođenje registra stanovništva na slovenskom teritoriju.

164. 1991. izmijenjen je članak 5. Zakona kojim je propisano:

“Prijava stalnog prebivališta i prijava svake promjene adrese stanovanja je obvezna za sve stanovnike, neovisno o tome jesu li trajno nastanjeni na toj adresi ili ju mijenjaju. Odjava prebivališta obvezna je za stanovnike koji se iseljavaju s područja Republike Slovenije.”

2. Zakoni Republike Slovenije

(a) Izjava o dobrim namjerama (*Izjava o dobrim namenih* – Službeni list RS, br. 44/90-I iz 1990.)

165. Cilj Izjave o dobrim namjerama, usvojene 6. prosinca 1990. u tijeku priprema za plebiscit o samostalnosti Slovenije, bio je izraziti predanost Slovenije određenim vrijednostima kod proglašenja svoje neovisnosti. Mjerodavna odredba ovog dokumenta propisuje:

“...Republika Slovenija jamči... svakom pripadniku drugog naroda i narodnosti pravo na sveobuhvatan razvoj kulture i jezika, a svima onima koji imaju trajno boravište u Sloveniji, pravo na stjecanje slovenskog državljanstva, ukoliko oni to žele ...”

(b) Temeljna ustavna povelja o suverenosti i samostalnosti Republike Slovenije (*Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije* – Službeni list RS br. 1/91-I iz 1991.)

166. Mjerodavna odredba Temeljne ustavne povelje o suverenosti i samostalnosti Republike Slovenije, objavljene 25. lipnja 1991., propisuje:

Točka III

“Republika Slovenija jamči zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svim osobama na teritoriju Republike Slovenije, bez obzira na nacionalno podrijetlo i bez ikakve diskriminacije, u skladu s Ustavom Republike Slovenije i obvezujućim međunarodnim sporazumima...”

(c) Ustavni zakon o provedbi Temeljne ustavne povelje o suverenosti i samostalnosti Republike Slovenije iz 1991. (*Ustavni zakon za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti RS* – Službeni list RS br. 1/91-I iz 1991.)

167. Odredbe Ustavnog zakona iz 1991. propisuju:

Članak 13.

“Državljeni drugih republika [bivše SFRJ] koji na dan plebiscita o neovisnosti Republike 23. prosinca 1990., imaju registrirano trajno boravište u Republici Sloveniji i tu zapravo žive, dok ne steknu slovensko državljanstvo na temelju članka 40. Zakona o državljanstvu Republike Slovenije ili do isteka roka propisanog člankom 81. Zakona o strancima, uživaju jednaka prava i dužnosti kao državljani Republike Slovenije...”

(d) Ustav Republike Slovenije (*Ustava Republike Slovenije, Službeni list br. 33/91-I iz 1991.*)

168. Mjerodavne odredbe Ustava Republike Slovenije propisuju:

Članak 8.

“Statuti i pravilnici moraju biti u skladu s općeprihvaćenim načelima međunarodnog prava i međunarodnim ugovorima koji su obvezujući za Sloveniju. Ratificirani i objavljeni međunarodni ugovori izravno se primjenjuju.”

Članak 14.

“U Sloveniji se svima jamče jednaka ljudska prava i temeljne slobode, neovisno o nacionalnoj pripadnosti, rasi, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, materijalnom stanju, rođenju, obrazovanju, društvenom položaju ili drugim osobnim okolnostima.

Svi su pred zakonom jednaki.”

Članak 26.

“Svatko ima pravo na naknadu štete, koju u svezi s obavljanjem službe ili druge djelatnosti državnih tijela, tijela lokalne samouprave ili nositelja javnih ovlaštenja, svojim nezakonitim postupanjem prouzroči osoba ili tijelo koje tu službu ili djelatnost obavlja.

Oštećena osoba ima pravo, u skladu sa zakonom zahtijevati naknadu štete i neposredno od one osobe ili tijela koje mu je štetu prouzročila.”

...

(f) Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (*Zakon o državljanstvu Republike Slovenije, Službeni list br. 1/91-I, 30/91 i 96/2002 iz 1991. i 2002.*)

205. Mjerodavne odredbe Zakona o državljanstvu propisuju:

Članak 10.

“Nadležno tijelo može, u okviru svojih ovlasti, usvojiti zahtjev za državljanstvo pojedine osobe ako je to u skladu sa nacionalnim interesom. Osoba mora ispunjavati slijedeće uvjete:

(1) da je napunila osamnaest godina;

(2) da ima otpust iz dosadašnjeg državljanstva ili da izjavi, da će dobiti otpust kad stekne državljanstvo Republike Slovenije;

(3) da stvarno živi u Sloveniji 10 godina, od toga neprekidno zadnjih 5 godina prije podnošenja zahtjeva;

(4) da ima osiguran stalan izvor prihoda koji omogućava materijalnu i socijalnu sigurnost;

(5) da koristi slovenski jezik za potrebe svakodnevnog sporazumijevanja;

(6) da nije u državi čiji je državljanin ili u Sloveniji, osuđena na zatvorsku kaznu dužu od jedne godine, za kaznena djela koja se gone po službenoj dužnosti, ako je to djelo kažnjivo po zakonima njegove ili njezine države i Republike Slovenije;

(7) da joj nije izrečena mjera zabrane boravka u Republici Sloveniji;

(8) da njezin prijem u državljanstvo Republike Slovenije ne predstavlja opasnost za javni poredak, sigurnost i obranu države;

...”

Članak 39.

“Osobe koje imaju državljanstvo Republike Slovenije i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije po važećim propisima smatraju se državljanima Republike Slovenije na temelju ovog Zakona.”

Članak 40.

“Državljanima druge republike, koji na dan plebiscita o neovisnosti i samostalnosti Republike Slovenije 23. prosinca 1990. imaju prijavljeno trajno boravište u Republici Sloveniji i tu stvarno žive, sječu državljanstvo Republike Slovenije, ukoliko u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu predmetnog Zakona podnesu zahtjev nadležnom tijelu unutarnjih poslova općine na čijem području imaju prijavljeno trajno boravište...”

206. 14. studenog 2002. Zakon od državljanstvu Republike Slovenije je dopunjen. Mjerodavne odredbe propisuju:

Članak 19.

“Punoljetna osoba, koja na dan 23. prosinca 1990. na području Republike Slovenije ima prijavljeno trajno boravište i od tada neprekidno živi u Republici Sloveniji, može u roku od godine dana od stupanja na snagu ovog Zakona, podnijeti zahtjev za prijem u državljanstvo Republike Slovenije ukoliko ispunjava uvjete propisane...ovim Zakonom.

Kada odlučuje sukladno odredbi prethodnog stavka, ispunjava li podnositelj zahtjeva propisane uvjete ... ovoga Zakona, nadležno tijelo može uzeti u obzir dužinu podnositelja boravka u državi, njegov ili njezin osobni, obiteljski, poslovni, društveni i drugi odnos s Republikom Slovenijom i posljedice koje bi odbijanje zahtjeva za prijem u državljanstvo prouzročile podnositelju.

...”

(g) Zakon o strancima (Zakon o tujcih, Službeni list br. 1/91-I iz 1991.)

207. Mjerodavne odredbe Zakona o strancima propisuju:

Članak 13.

“Stranac koji ulazi na teritorij Republike Slovenije s valjanom putovnicom može ostati u Sloveniji tri mjeseca odnosno do isteka izdane vize, osim ako nije drugačije predviđeno međunarodnim sporazumom ...

Stranac koji želi ostati na teritoriju Republike Slovenije razdoblje dulje od onog predviđenog prethodnim stavkom, a došao je radi obrazovanja, specijalizacije, zapošljavanja, liječenja, profesionalnog iskustva, ili zato što je u braku s državljaninom Republike Slovenije, posjeduje nekretninu na teritoriju Republike Slovenije, ili uživa prava koja proizlaze iz radnog odnosa zasnovanog u državi ili bilo kojeg drugog opravdanog razloga koji zahtjeva njegov boravak u državi, mora podnijeti zahtjev ... za izdavanje privremene boravišne dozvole.

...”

Članak 16.

“Trajna boravišna dozvola može se izdati strancu koji živi na području Republike Slovenije neprekidno najmanje tri godine na temelju privremene boravišne dozvole, a ispunjava uvjete propisane u st. 2. članka 13. ovoga Zakona, a primjenjuju se na strance koji trajno borave na području Republike Slovenije ...”

Članak 23.

“Strancu koji boravi na teritoriju Republike Slovenije temeljem strane putovnice, vize, dozvole ulaska, ili međunarodnog sporazuma ... ili kojem je izdana privremena boravišna dozvola... može se odbiti zahtjev za ostanak:

- (i) ako je to potrebno radi zaštite javnoga reda, sigurnosti i obrane države;
- (ii) ako ne postupa sukladno odluci nadležnih tijela vlasti;
- (iii) ako sustavno narušava javni red i mir, ugrožava sigurnost državne granice ili se ogrješuje o odredbe ovog Zakona;
- (iv) ako je osuđen od stane inozemnog ili domaćeg suda za počinjenje kaznenog djela za koja je propisana zatvorska kazna u trajanju od najmanje tri mjeseca;
- (v) ako je ostao bez sredstava za život, a sredstva za život za vrijeme boravka u Republici Sloveniji nisu mu na drugi način osigurana;
- (vi) ako je to u interesu zaštite javnog zdravstva.”

Članak 28.

“Stranca, koji odbije dobrovoljno napustiti područje Republike Slovenije u roku koji mu je određen od stane službenika državnog tijela nadležnog za upravne poslove, kao i stranca koji boravi u Republici Sloveniji nakon isteka roka iz članka 13 (1) ovog Zakona ili izvan roka za koji mu je izdana privremena boravišna dozvola, službenik nadležnog tijela za unutarnje poslove može odvesti do državne granice ili do diplomatsko-konzularnog predstavništva države čiji je isti državljanin i narediti mu da napusti državni teritorij odnosno predati ga predstavniku stane države.

Nadležno tijelo unutarnjih poslova izdat će nalog da se stranac koji odbije napustiti teritorij Republike Slovenije u skladu s prethodnim stavkom, a ne može se odmah izručiti iz bilo kojeg razloga, zadrži u tranzitnom centru za strance do najviše trideset dana, ako postoji osnovana sumnja da će pobjeći i pokušati izbjeći navedenu mjeru.

Strancu, koji zbog objektivnih okolnosti ne može napustiti teritorij Republike Slovenije, a ima sredstva za živog, nadležna upravna tijela, mogu odrediti i drugo mjesto boravka.”

Članak 81.

“Do donošenja konačne odluke u upravnom postupku o prijemu u državljanstvo Republike Slovenije odredbe ovog Zakona ne primjenjuju se na državljane bivše Jugoslavije, koji su državljani drugih republika, i koji su u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu Zakona o državljanstvu Republike Slovenije zatražili prijem u državljanstvo Republike Slovenije sukladno članku 40. tog Zakona.

Za državljane bivše Jugoslavije, koji su državljani druge republike, i nisu podnijeli zahtjev za državljanstvo Republike Slovenije u roku iz prethodnog stavka ili im je zahtjev odbijen, odredbe ovog Zakona stupaju na snagu dva mjeseca nakon proteka roka propisanog za podnošenje zahtjeva za prijem u državljanstvo Republike Slovenije, odnosno nakon što odluka u postupku povodom zahtjeva za državljanstvo postane konačna.”

Članak 82.

“...Trajna boravišna dozvola, izdana po Zakonu o kretanju i boravku stranaca ..., ostat će na snazi za sve strance koji su imali prijavljeno trajno boravište na području Republike Slovenije u vrijeme stupanja na snagu tog Zakona...”

208. Da bi se omogućilo ishođenje trajnih boravišnih dozvola državljanima republika bivše Jugoslavije, koji nisu podnijeli zahtjev za slovensko državljanstvo ili nisu dobili trajnu boravišnu dozvolu temeljem Zakona o strancima, Vlada je 3. rujna 1992. donijela slijedeću odluku:

“...prilikom odlučivanja o zahtjevu za izdavanje trajnih boravišnih dozvola za strance sukladno članku 16. Zakona o strancima ..., Ministarstvo unutarnjih poslova ispitat će jesu li ispunjeni uvjet za trajni boravak stranca na teritoriju Republike Slovenije odnosno da li je stranac imao registrirano boravište najmanje tri godine i stvarno živi u Sloveniji, prije stupanja na snagu Zakona o strancima u pogledu pojedinog stranca.”

(h) Zakon o strancima iz 1999. (Zakon o tujcih, Službeni list br. 61/99, 108/2002, 112/2005, 107/2006, 71/2008 i 64/2009)

209. Zakon o strancima iz 1999. zamijenio je Zakon o strancima iz 1991. Nekoliko izmjena i dopuna Zakona o strancima iz 1999. uslijedilo je u narednim godinama. 2011. stupio je na snagu novi Zakon o strancima (Službeni list br. 50 /2011).

(i) Zakon o uređenju statusa državljana drugih država nasljednica bivše Jugoslavije u Republici Sloveniji (“Zakon o pravnom statusu” – Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, Službeni list br. 61/99 i 54/2000 iz 1999. i 2000.)

210. Mjerodavne odredbe Zakona o pravnom statusu, donijete temeljem odluke Ustavnog suda od 4. veljače 1999. (vidi st. 41.-48. gore), propisuju:

Članak 1.

“Državljaninu druge države nasljednice bivše Jugoslavije (u daljnjem tekstu: stranac), koji je na dan 23. prosinca 1990. imao na području Republike Slovenije prijavljeno trajno boravište i od toga dana u Republici Sloveniji stvarno živi, odnosno strancu, koji je na dan 25. lipnja 1991. prebivao u Republici Sloveniji i od tog dana nadalje tamo stvarno živi, će se, neovisno o odredbama Zakona o strancima, ... izdati trajna boravišna dozvola, ukoliko ispunjava uvjete propisane tim Zakonom.”

Članak 2.

“Zahtjev za izdavanje trajne boravišne dozvole podnosi se u roku od tri mjeseca od stupanja na snagu ovog Zakona ...

Stranac, koji je podnio zahtjev za prijem u državljanstvo Republike Slovenije temeljem članka 40. Zakona o državljanstvu Republike Slovenije ..., pa mu odlukom isti odbijen, može uložiti zahtjev iz prijašnjeg stavka u roku od tri mjeseca od stupanja na snagu ovog Zakona ili od konačnosti odluke, ukoliko je ta odluka donijeta nakon stupanja na snagu ovog Zakona...”

211. 24. srpnja 2011. stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o uređenju statusa državljana drugih država nasljednica bivše SFRJ u Republici Sloveniji (*Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v*

Republiki Sloveniji, Službeni list br. 50/2010). Članak 1 (č) tog Zakona propisuje:

“Stvarno življenje u Republici Sloveniji za potrebe ovoga Zakona znači da pojedinac ima središte svojih životnih interesa u Republici Sloveniji, što se određuje na temelju njegovih ili njezinih osobnih, obiteljskih, gospodarskih, društvenih i drugih veza koje ukazuju na postojanje stvarne i trajne veze između pojedinca i Republike Slovenije. Opravdano izbivanje iz Republike Slovenije iz razloga navedenih trećim stavkom ovog članka neće predstavljati prekid stvarnog življenja u Republici Sloveniji.

Uvjet stvarnog življenja u Republici Sloveniji je ispunjen, ukoliko je osoba napustila Republiku Sloveniju, a njezino izbivanje u neprekidnom trajanju nije bilo duže od godinu dana, neovisno o razlozima izbivanja.

Uvjet stvarnog življenja u Republici Sloveniji također će se smatrati ispunjenim, ukoliko je izbivanje trajalo dulje od godinu dana međutim bilo je opravdano slijedećim razlozima:

- ako je osoba napustila Republiku Sloveniju radi posljedica brisanja iz Registra stalnih prebivališta;

- ako je osoba napustila Republiku Sloveniju, jer je upućena na rad, studij ili liječenje od strane pravne osobe iz Republike Slovenije, ili u slučaju maloljetnih osoba od strane roditelja odnosno skrbnika, ili je zaposlena na brodu koji je upisan u pomorsku luku u Republici Sloveniji, za vrijeme trajanja rada, studija ili liječenja odnosno zaposlenja na brodu;

- ako je osoba napustila Republiku Sloveniju, jer nije mogla ishoditi boravišnu dozvolu u Republici Sloveniji zbog neispunjenja propisanih uvjeta ili odbijanja zahtjeva za izdavanje dozvole ili je postupak okončan;

- ako se osoba nije mogla vratiti u Republiku Sloveniju zbog vojnih sukoba u drugoj državi, nasljednici neke od republika bivše Jugoslavije ili zdravstvenih razloga;

- ako je osoba bila prisilno izgnana iz Republike Slovenije temeljem članka 28. ... ili članka 50. Zakona o strancima ..., osim ako je bila prisilno izgnana zbog izrečene mjere izгона stranca iz države, radi počinjenja kaznenog djela;

- ako je osobi zabranjen dolazak u Republiku Sloveniju, osim ako joj je ulazak zabranjen radi izrečene mjere izгона stranca iz države zbog počinjenja kaznenog djela...

Ako je izbivanje uzrokovano razlozima navedenim u prethodnom stavku, osim onih iz točke 2., trajalo više od pet godina, smatrat će se da je uvjet stvarnog življenja zadovoljan za razdoblje od pet godina, a za daljnje razdoblje od pet godina samo ako ponašanje osobe ukazuje da, je tijekom razdoblja izbivanja, osoba pokušala vratiti se u Republiku Sloveniju i nastaviti svoj stvarni život tamo.

Za potrebe ovog Zakona, trajna boravišna dozvola ili posebna odluka o retroaktivnom trajnom boravku ili dopunska odluka donijeta u skladu s točkom 8. odluke Ustavnog suda ..., br. U-1-246 / 02-28 od 3. travnja 2003. ... ne znači da je ispunjen uvjet stvarnog življenja u Republici Sloveniji u postupku pokrenutom sukladno Zakonu o državljanstvu Republike Slovenije.”

- (j) **Pravilnik o obrascu za prijavu odnosno odjavu prebivališta, o obrascu za osobne i kućanske iskaznice i načinu vođenja i upravljanja Registrom stalnih prebivališta (Pravilnik o obrascu za prijavu oziroma odjavu stalnega prebivališča, o obrascu osebnega kartona in kartona gospodinjstev ter o načinu vođenja in vzdrževanja registra stalnega prebivalstva, Službeni list br. 27/92 iz 1992.)**

212. Mjerodavne odredbe Pravilnika propisuju:

Članak 5.

“Registar stalnih prebivatelja sadrži podatke o državljanima Republike Slovenije koji imaju prijavljeno prebivalište na području općine.

U Registru stalnih prebivatelja, nadležno tijelo mora označiti državljane Republike Slovenije, koji povremeno putuju u inozemstvo na više od tri mjeseca, i osobe kojima je nadležno tijelo odbilo zahtjev za upis prebivališta...”

(k) Zakon o državnom odvjetništvu (Zakon o državnom pravobravlstvu, Službeni list br. 94/07)

213. Mjerodavne odredbe Zakona o državnom odvjetništvu propisuju:

Članak 14.

“Ako osoba namjerava pokrenuti građanski ili drugi postupak protiv subjekta kojeg zastupa državno odvjetništvo, dužna je prethodno podnijeti prijedlog državnom odvjetništvu radi rješavanja spora mirnim putem. Državni odvjetnik dužan je u najkraćem mogućem roku, a najkasnije u roku od trideset dana, uzeti predmet u rad i izvijestiti predlagatelja o osnovanosti njegova prijedloga.”

3. Sudska praksa Ustavnog suda Republike Slovenije**(a) Odluka od 4. veljače 1999. (U-I-284/94)**

214. U mjerodavnim dijelovima odluke Ustavnog suda od 4. veljače 1999. (vidi st. 41.-48. gore) navodi se:

“Ustavni sud je u postupku ispitivanja ustavnosti, povodom zahtjeva B. M. i V.T. ..., na sjednici održanoj 4. veljače 1999., donio slijedeću odluku:

1. Zakon o strancima (Službeni list RS, br. 1/91-1, 44/97 i 50/98) protivan je Ustavu obzirom ne propisuje uvjete za ishođenje trajne boravišne dozvole osoba iz stavka 2. članka 81. nakon proteka roka u kojem su bili dužni podnijeti zahtjev za prijem u državljanstvo Republike Slovenije ukoliko su to propustili učiniti, te nakon datuma nakon kojeg je odluka kojom se odbija prijem u državljanstvo postala konačna...

3. Nedosljednost utvrđena u stavku 1. pobijanog članka bit će uklonjena od strane parlamenata u roku od šest mjeseci od dana objave ove odluke u Službenom glasniku Republike Slovenije.

4. Do uklanjanja utvrđene nedosljednosti iz stavka 1. ovoga članka, nalog za izručenje sukladno članku 28. Zakona o strancima ne može se izreći državljanima drugih republika bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ako su na dan plebiscita 23. prosinca 1990. imali registrirano trajno boravište, te su stvarno živjeli u Republici Sloveniji.

Obrazloženje:

...

14. Ustavni sud utvrđuje da se odredbe stavka 2. članka 13. i stavka 1. članka 16. Zakona o strancima ne trebaju primjenjivati na državljane ostalih republika, koji nisu stekli državljanstvo Republike Slovenije. Niti su nadležna tijela trebala *ex proprio motu* ove osobe upisane u Registar stalnih prebivatelja prenijeti u Registar stranca, bez ikakve prethodne obavijesti ili odluke dostavljene zainteresiranoj osobi. Nije bilo zakonske osnove za poduzimanje takve mjere. Zakon o evidenciji prebivališta i registru stanovništva na koji se poziva Vlada u svojim objašnjenjima, ne sadrži nikakve odredbe o uklanjanju stalnih prebivatelja iz Registra na temelju samog Zakona.

Ujedno, Vlada nije ovlaštena statutom donositi pojedinačne odluke kojima se određuje provođenje zakonskih odredbi. Na temelju članka 120. Ustava, upravna tijela obavljaju svoje dužnosti i funkcije samostalno u okviru i temeljem Ustava i zakona. Onog trenutka kada je Vlada utvrdila, da Zakon o strancima u praksi nije moguće primjenjivati na državljane drugih republika morala je zakonodavcu predložiti uređenje njihovog pravnog statusa, te se nije imala pravo miješati u zakonodavnu vlast donoseći spornu odluku.

15. Iz navedenih razloga, Zakonom o strancima, čije prijelazne odredbe ne reguliraju pravni status državljana drugih republika koji su imali prebivalište u Republici Sloveniji, a zapravo su boravi na njezinu teritoriju, povrijeđena su načela pravne države na temelju članka 2. Ustava. Iz tog razloga, državljani drugih republika, nakon isteka rokova navedenih u stavku 2. članka 81., našli su se u nesigurnu pravnom položaju. Iz teksta prijelaznih odredbi, u kojima se navodi da se Zakon o strancima ima primijeniti, navedene osobe nisu mogle shvatiti kakav će biti njihov položaj kao stranaca i koji se zakonske odredbe primjenjuju na njih. Obzirom da pravni položaj državljana ostalih republika kao stranaca nije reguliran u Republici Sloveniji, Ustavni sud zaključuje da je došlo po povrede načela pravne sigurnosti kao jednog od temeljnih načela pravne države.

16. Načelo pravne sigurnosti za pojedinca znači da država neće pogoršati njegov ili njezin pravni položaj bez opravdanog razloga. Prilično je jasno da, državljani drugih republika koji se nisu odlučili za slovensko državljanstvo nisu mogli očekivati da će imati jednak pravni položaj kao stranci koji su tek stigli u Republiku Sloveniju i da će biti lišeni prava na boravak, i to štoviše, bez ikakve prethodne obavijesti. ...”

(b) Odluka od 3. travnja 2003. (U-I-246/02)

215. Mjerodavni odlomci odluke Ustavnog suda od 3. travnja 2003. (vidi st. 58.-60. gore) glase:

“Ustavni sud je u postupku ispitivanja zahtjeva i ocjene ustavnosti povodom tužbe tužitelja Društva izbrisanih prebivatelja Slovenije, Ptuj i drugih, zastupanih po M. K. i N. M. P. iz Ljubljane, na sjednici održanoj 3. travnja 2003. donio odluku kako slijedi:

1. Zakon o uređenju statusa državljana drugih država nasljednica bivše SFRJ u Republici Sloveniji (Službeni list RS, br. 61/99 i 64/01) nije u skladu s Ustavom, jer se državljanima drugih republika bivše Jugoslavije, koji su 26. 2. 1992 izbrisani iz Registra stalnih prebivatelja, od navedenoga dana ne priznaje pravo trajnog boravišta.

2. Zakon o uređenju statusa državljana drugih država nasljednica bivše SFRJ u Republici Sloveniji nije u skladu s Ustavom, jer ne uređuje postupak ishođenja trajnih boravišnih dozvola državljana drugih republika bivše Jugoslavije iz prethodnog čije je prisilni izgon kao stranaca određen temeljem odredbe članka 28. Zakona o strancima (Službeni list RS, br. 1/91-I i 44/97).

3. Članak 1. Zakon o uređenju statusa državljana drugih država nasljednica bivše SFRJ u Republici Sloveniji nije u skladu s Ustavom iz razloga navedenih u obrazloženju te odluke.

4. Stavak 1. i stavak 2. članka 2. Zakona o uređenju statusa državljana drugih država nasljednica bivše SFRJ u Republici Sloveniji ukinut je u dijelu koji se odnosi na rok od tri mjeseca previđen za podnošenje zahtjeva za izdavanje trajne boravišne dozvole.

...

7. Utvrđene nepravilnosti prvog, drugog i trećeg stavka spornih odredbi zakonodavac je dužan otkloniti u roku od šest mjeseci od objave ove presude u Službenom listu Republike Slovenije.

8. Trajnim boravišnim dozvolama izdanim temeljem Zakona o uređenju statusa državljana drugih država nasljednica bivše SFRJ u Republici Sloveniji, temeljem Zakona o strancima (Službeni list RS, br. 1/91-I i 44/97) ili temeljem Zakona o strancima (Službeni list RS, br. 61/99) jamči se pravo na trajno boravište državljanima

drugih republika bivše Jugoslavije u Republici Sloveniji od 26. 2. 1992. nadalje, koji su toga dana bili izbrisani iz Registra stalnih prebivatelja. Ministarstvo unutarnjih poslova dužno je tim osobama izdati dopunske odluke kojima se utvrđuje pravo na trajni boravak u Republici Sloveniji od 26. 2. 1992 nadalje.

Obrazloženje :

...

15. Kako osporene odredbe državljanima drugih republika ne omogućavaju stjecanje prava na trajno boravište od datuma kad im je ono službeno prestalo, te tako samo djelomično eliminiraju neustavnost, to isti nije u skladu s Ustavom. Načelo pravne sigurnosti, kao jedno od načela vladavine prava iz članka 2. Ustava, zahtijeva da položaj tih osoba ne ostane u navedenom razdoblju neuređen. Boravište je važan čimbenik za ostvarivanje određenih prava i pravnih pogodnosti koje pojedinci ne mogu ostvariti zbog nereguliranog pravnog statusa. Njihov položaj u Republici Sloveniji je zbog takvog neuređenog statusa pravno nesiguran, jer stjecanjem statusa stranca izgubili su pravo trajnog boravka na teritoriju Republike Slovenije, i našli su se u neodređenoj situaciji ili znatno lošijem pravnom položaju (npr. bez prava na trajno boravište), što je za pojedine osobe trajalo i deset godina. Tako pravni status državljana drugih republika još uvijek nije zakonski reguliran, što je vidljivo iz preporuka Narodne skupštine usvojenih na čitanju Sedmog godišnjeg izvješća pučkog pravobranitelja za 2001. (Službeni glasnik RS, br. 2/03). ...

22. Državljanima drugih republika, radi nepriznavanja prava na trajni boravak od dana od kada se radi osamostaljenja Republike Slovenije promijenio njihov pravni status u status stranca, nisu mogli ostvarivati prava koja su im pripadala kao strancima s boravištemu Sloveniji. Iako podnositelji nisu izričito definirali povrijeđena prava, iz odluke Ustavnog suda proizlazi da se uglavnom radilo o pravu na isplatu vojne mirovine unaprijed, pravu na socijalnu pomoć i nesposobnost za obnovu istekle vozačke dozvole. ...”

...

PRAVO

I. PRETHODNA PITANJA

...

C. Vladini prigovori o pomanjkanju statusa žrve

243. Vlada je tvrdila, da šest podnositelja zahtjeva (Mustafa Kurić, Ana Mezga, Tripun Ristanović, Ali Berisha, Ilfan Sadik Ademi i Zoran Minić), kojima je izdana trajna boravišna dozvola s učinkom *ex nunc* i učinkom *ex tunc*, temeljem odluke iz 2010. (vidi st. 95., 123., 133., 158., 173. i 194. gore) ne mogu tvrditi da su ‘žrtve’ u smislu članka 34. Konvencije.

244. Podnositelji zahtjeva osporili su taj navod.

1. Navodi stranaka

(a) Vlada

245. Vlada je učinila nespornom činjenicu da je ‘brisanje’ bilo nezakonito te da je prouzročilo protuustavni položaj. Republika Slovenija je

to priznala na simboličan i pravni način. 15. lipnja 2010. Predsjednik Državnog zbora javno se ispričao 'izbrisanima', a isto je 22. lipnja 2010. učinila Ministrica unutarnjih poslova (vidi st. 75. gore). U pravnom smislu, Ustavni je sud od 1999. nadalje u više navrata presudio kako je 'brisanje' protivno Ustavu (vidi st. 41.–48., 52.–56., 58.–60. i 214.–215. gore). Neosnovani su navodi podnositelja zahtjeva, da je Republika Slovenija nastavila osporavati protuustavnost 'brisanja'. Poduzete su značajne mjere kako bi se u cijelosti postupilo sukladno odluci Ustavnog suda te uklonila nezakonitost i neustavnost 'brisanja'.

246. Izmijenjen i dopunjen Zakon o pravom statusu, koji je izglasan 8. ožujka 2010., a stupio je na snagu 24. lipnja 2010. (vidi st. 71., 76.–79. i 211. gore), uklonio je protuustavnosti u unutarnjem zakonodavstvu, pri čemu je podnositeljima, koji još uvijek nisu uredili svoj pravni status, ponudio mogućnost za podnošenje zahtjeva za trajno boravište s učinkom *ex nunc* i *ex tunc*. Tim posebnim pravnim sredstvom zakonodavac je osigurao moralnu zadovoljštinu 'izbrisanima' kao oblik naknade štete prouzrokovane 'brisanjem'.

247. Pravni status šestorice podnositelja zahtjeva (Mustafa Kurić, Ana Mezga, Tripun Ristanović, Ali Berisha, Ilfan Sadik Ademi i Zoran Minić), kojima je izdana trajna boravišna dozvola s učinkom *ex nunc* i učinkom *ex tunc*, sukladno odluci Vijeća, bio je izjednačen s pravnim statusom Ljubomira Petreša i Jovana Jovanovića, koji su odlukom vijeća izgubili status žrtve. Njihov zahtjev bi stoga valjalo proglasiti nedopuštenim.

248. Nedopuštenim bi se stoga trebao proglasiti i zahtjev preostalih podnositelja (g. Dabetića i gđe Ristanović), obzirom da isti nikada nisu pokrenuli postupak radi izdavanja trajne boravišne dozvole u Sloveniji.

249. Suprotno navodima podnositelja zahtjeva, trajne boravišne dozvole ne mogu se smatrati 'beznačajnim listom papira'. Taj 'papir' povezivao je imatelja s dvadeset i sedam različitih prava, uključujući prava iz socijalnog osiguranja posebice mirovina, obrazovanjem, zdravstvom i pristupom tržištu rada. Glede tih prava imatelji trajne boravišne dozvole bili su izjednačeni s državljanima Slovenije. Nisu uživali ista politička prava, međutim mogli su sudjelovati na lokalnim izborima.

250. Što se tiče zahtjeva radi naknade štete, člankom 26. Ustava (vidi st. 203. gore) predviđeno je pravo na naknadu štete koju prouzroči tijelo javne vlasti. Podnositelji zahtjeva zajedno s ostalim 'izbrisanima' imali su pravo pokrenuti građansko-pravni postupak radi naknade štete sukladno Zakonu o obveznim odnosima iz 2001. nakon čega su također mogli uložiti ustavnu tužbu. U st. 43. svoje odluke od 10. lipnja 2010., Ustavni je sud utvrdio da "donošenje odluka temeljem Zakona o pravnom statusu te Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu, samo po sebi ne predstavlja novu vrstu odštetne odgovornosti države niti novi pravni temelj za podnošenje tužbe radi naknade štete" (vidi st. 74. gore). Naknadu štete moguće je bilo potraživati i temeljem članka 14. Zakona o državnom odvjetništvu (vidi st. 213. gore).

251. Vlada se u svojim podnescima upućenim Sudu nakon održane glavne rasprave pozvala na odluku Ustavnog suda od 5. srpnja 2011. donesenu povodom tužbe jednog od 'izbrisanih', iz koje je odluke bilo razvidno kako Ustavni sud još uvijek nije zauzeo stav po pitanju

odgovornosti države za štetu prouzročenu 'izbrisanima' (vidi st. 82. gore). Pored toga, Ustavni sud 26. rujna 2011. odbio je uzeti u razmatranje ustavnu tužbu podnijetu od strane jednog od 'izbrisanih' (vidi st. 83. gore).

252. Vlada je navela, da niti jedan podnositelj zahtjeva nije pokrenuo postupak radi naknade štete pred domaćim sudovima. Jedino su g. Berisha i g. Minić podnijeli zahtjev za naknadu štete državnom odvjetništvu koje je zahtjev u konačnici odbilo. G. Berisha nije pokrenuo sudski postupak (vidi st. 160. gore).

(b) Podnositelji zahtjeva

253. Šestorica podnositelja zahtjeva, kojima je u toku postupka pred Velikim vijećem izdana trajna boravišna dozvola s učinkom *ex nunc* i *ex tunc*, i dalje se smatraju 'žrtvama' povreda ljudskih prava izazvanih 'brisanjem' obzirom da nisu zaprimili nikakav oblik naknade zbog povrede Konvencije.

254. Iako iz ranije sudske prakse i nekih kasnijih odluka proizlazi da se podnositelji zahtjeva ne bi trebali smatrati "žrtvama" ukoliko im je pravno sredstvo osigurano tijekom postupka (pozivaju se, *inter alia*, na predmete *Maaouia protiv Francuske* (dec.), br. 39652/98, ECHR 1999-I, *Pančenko protiv Latvije* (dec.), br. 40772/98, 28. listopada 1999., i *Mikheyeva protiv Latvije* (dec.), br. 50029/99, 12. rujna 2002.), novija sudska praksa na temelju članka 8. Konvencije jasno pokazuje da priznanje same povrede nije dovoljno u tom smislu; potrebna je također "primjerena" zadovoljština, uključujući i saniranje štetnih posljedica koje su podnositelji trpjeli tijekom dugog vremenskog razdoblja (podnositelji su ukazali na predmete *Aristimuño Mendizabal*, st. 79. citirano; *Mengesha Kimfe protiv Švicarske*, br. 24404/05, st. 41.–49., 29. srpanj 2010.; i *Agraw protiv Švicarske*, br. 3295/06, st. 27.–34., 29. srpanj 2010.). Sud je također ukazao na jasnu razliku između slučajeva koji uključuju izgon nedržavljana s jedne strane i slučajeva koji se odnose na propust uređenja pravnog statusa podnositelja duže vremensko razdoblje, s druge strane. U prvoj skupini slučajeva, podnositelji više nisu mogli tvrditi da su 'žrtve' ako mjera izručenja nije bila izvršena ili ako im je bila dodijeljena boravišna dozvola (podnositelji su se pozvali na predmet *Sisojeva i drugi*, citirano, st. 100., i *Kaftailova*, st. 52.–54. citirano). S druge strane, u drugoj skupini slučajeva (*Aristimuño Mendizabal*, *Mengesha Kimfe* i *Agraw*) Sud je jasno utvrdio, da izdavanje boravišne dozvole nije samo po sebi dovoljno, prvenstveno imajući u vidu vrijeme koje je bilo potrebno za izdavanje iste. Ovaj zahtjev po svojim je obilježjima sličniji drugoj skupini slučajeva.

255. Izdavanje boravišne dozvole šestorici podnositelja zahtjeva, što je predstavljalo mjeru uklanjanja počinjenih povredi, ne može se smatrati (barem znatno) uklanjanjem povrede počinjene od strane slovenskih vlasti, na koje su se podnositelji žale. Nadležne vlasti su nastavile poricati protuzakonitost svojih postupaka. U usporedbi s latvijskim slučajevima, ovdje oduzimanje trajnog boravka predstavlja očitu povredu domaćeg prava. Konačno, učinak retroaktivnog izdavanja boravišnih dozvola deklaratorne je prirode, jer podnositelji zahtjeva prema domaćem zakonu nisu imali pravo na odgovarajuću zadovoljštinu. Iz tog razloga, boravišne dozvole predstavljale su samo "list papira".

256. Država bi morala *ex proprio motu* urediti pravni status Velimiru Dabetiću i Ljubenki Ristanović izdavanjem boravišne dozvole s učinkom *ex nunc*, u skladu s odlukama Ustavnog suda .

257. Konačno, izmijenjen i dopunjen Zakon o pravnom statusu nije sadržavao posebne odredbe u svezi naknade materijalne i nematerijalne štete. Pored toga, potraživanje naknade štete pred domaćim sudovima temeljem pozitivnih propisa o odštetnoj odgovornosti praktično nije bilo moguće. Prema posljednjim statističkim podacima Ministarstvo je do svibnja 2011. rješavalo 157 odštetnih zahtjeva. Od toga su domaći sudovi pravomoćnim odlukama odbili četrdeset i jedan takav zahtjev. Samo petnaest od ukupnog broja zahtjeva raspravljeno je pred Vrhovnim sudom, koji je potom pet zahtjeva ocijenio neosnovanim. Nadalje, osmero 'izbrisanih' podnijelo je tužbe radi naknade štete izravno sudu. Niti jedna tužba nije usvojena (vidi st. 83. gore). Većinom su zahtjevi odbijeni zbog nastupanja zastare sukladno Zakonu o obveznim odnosima: tri godine od dana od kada je oštećeni saznao za štetu koja mu je nanesena. Domaći sudovi su zauzeli stav da zastara počinje teći od 12. ožujka 1999., dana kada je u Službenom listu objavljena prva odluka Ustavnog suda.

2. Presuda Vijeća

258. Vijeće nije imalo priliku raspraviti prigovore vezane uz činjenice koje su se dogodile nakon donošenja odluke od strane Vijeća (vidi st. 243. gore).

3. Ocjena Velikog vijeća

259. Sud iznova navodi, da su, u prvom redu, domaće vlasti odgovorne za ispravljanje počinjenih povreda Konvencije. Zato je pitanje, mogu li podnositelj zahtjeva tvrditi da su 'žrtve' navodnih povreda, relevantno u svim stadijima postupka na temelju Konvencije (vidi, *inter alia*, *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, st. 30. ECHR 2002-III). Odluka ili mjera koja je načelno povoljna za podnositelje zahtjeva nije dovoljna kako bi se otklonio statusa "žrtve" u smislu članka 34. Konvencije, osim ako su to domaća tijela priznala, izričito ili prešutno, a zatim osigurala zadovoljštinu za povredu Konvencije (vidi, na primjer, *Eckle protiv Njemačke*, 15. srpnja 1982., st. 69. et seq, Serija A br. 51; *Dalban protiv Rumunjske* [GC], br. 28114/95, st. 44., ECHR 1999-VI; *Scordino protiv Italije* (br. 1) [GC], br. 36813/97, st. 179.-180., ECHR 2006; *Gäfgen protiv Njemačke* [GC], br. 22978/05, st. 115., ECHR 2010).

260. Glede zadovoljštine koja bi se smatrala "primjerenom" i "dovoljnom" radi saniranja povreda prava iz Konvencije na domaćoj razini, Sud općenito smatra da to ovisi o svim okolnostima slučaja, uzimajući u obzir, posebice, prirodu povrijeđenih prava Konvencije u konkretnom slučaju (vidi, na primjer, *Gäfgen*, citirano, st. 116).

261. Sud je u velikom broju slučajeva temeljem članka 8. Konvencije u pogledu protjerivanja ili izručenja nedržavljana presudio, da je uređenje podnositeljeva boravka ili činjenica da podnositelj zahtjeva više ne prijete protjerivanje ili izručenje - čak i ako se slučaj još uvijek rješava pred Sudom - načelno "dovoljno" za saniranje povrede po članku 8. (vidi *Pančenko*;

Yang Chun Jin, alias Yang Xiaolin protiv Madžarske (uklanjanje), br. 58073/00, st. 20.–23., 8. ožujak 2001.; *Mikheyeva*, citirano; *Fjodorova i drugi protiv Latvije* (dec.), br. 69405/01, 6. travanj 2006.; *Sisojeva i drugi*, citirano st. 102.–104.; *Shevanova*, citirano, st. 48.–50.; i *Kaftailova*, citirano, st. 52.–54.).

262. Nadalje, Sud je već na temelju različitih odredbi Konvencije imao priliku ukazati, da status ‘žrtve’ podnositelja također može ovisiti o visini naknade dosuđene na domaćoj razini, gdje je to prikladno, ili barem na mogućnosti zahtjevanja i dobivanja naknade za pretrpljenu štetu, uzimajući u obzir činjenice kojima se prigovara pred Sudom (vidi, na primjer, *Gäfgen*, citirano, st. 118., u pogledu prigovora temeljem članka 3.; *Normann protiv Danske* (dec.), br. 44704/98, 14. lipnja 2001., i *Scordino* (br. 1), citirano, st. 202., glede prigovora na temelju članka 6.; *Jensen i Rasmussen protiv Danske* (dec.), br. 52620 / 99, 20. ožujka 2003., u pogledu prigovora na temelju članka 11.). Ova utvrđenja primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na prigovore koji se odnose na povredu članka 8.

263. Vraćajući se na ovaj predmet, Veliko vijeće ponavlja da Sud nije nadležan za ispitivanje zahtjeva g. Petreša i g. Jovanovića, obzirom su isti proglašeni nedopuštenima od strane Vijeća nakon što su podnositeljima izdane *ex tunc* boravišne dozvole. ...

264. Za podnositelje Mustafu Kurića, Anu Mezga, Tripuna Ristanovića, Aliju Berisha, Ilfana Sadika Ademija i Zorana Minića nije bilo takvih proceduralnih prepreka. Veliko vijeće je stoga nadležno ispitati jesu li tih šest podnositelja zahtjeva, bez obzira na činjenicu što su im izdane boravišne dozvole *s ex nunc* i *ex tunc* učinkom, ‘žrtve’ povrede Konvencije. To ispitivanje može stoga dovesti do utvrđenja različitih od onih donijetih od strane Vijeća u pogledu zahtjev g. Petreša i g. Jovanovića, bez obzira na sličnost spornih činjenica. Takav zaključak je neizbježna posljedica ograničenog djelokruga nadležnosti Velikog vijeća.

265. Veliko vijeće smatra da je prvi uvjet za otklanjanje statusa ‘žrtve’, priznavanje državnih vlasti, ispunjen. Upravna tijela su nakon odluke Ustavnog suda, koji je utvrdio da je postojeći zakon protuustavan i stupanja na snagu izmjena i dopuna Zakona o pravnom statusu izdala boravišne dozvole šestorici podnositelja zahtjeva. Osim toga, u lipnju 2010. Vlada i Narodna skupština javno su priznali povrede njihovih prava. Priznanje povrede od strane državne vlasti bilo je, dakle sadržajno (vidi, *mutatis mutandis*, *Scordino* (br. 1), citirano, st. 194.).

266. Veliko vijeće nadalje primjećuje da je Sud, u brojnim drugim slučajevima koji se odnose na reguliranje pitanja stranaca, uključujući i slučajeve u sličnim okolnostima nakon raspada bivše države, utvrdio da podnositelji zahtjeva više nisu ‘žrtve’ navodnih povreda Konvencije nakon što im je izdana boravišna dozvola i njihovi zahtjevi su proglašeni nedopuštenima te je utvrdio da navedene mjere ‘učinkovito’ i ‘dovoljno’ saniraju povrede iz članka 8. Konvencije, i stoga je odlučeno da se ti slučajevi uklone s popisa slučajeva predviđenih za rješavanje. Sud također utvrđuje činjenicu da podnositeljima zahtjeva više ne prijete rizik od protjerivanja (vidi *Pančenko*, citirao; *Mikheyeva*, citirano; *Fjodorova i drugi*, citirano; *Sisojeva i drugi*, citirano, st. 102.-104.; *Shevanova*, citirano, st. 48.-50.; i *Kaftailova*, citirano, st. 54.). U nekim od tih slučajeva,

međutim, Sud je utvrdio da su podnositelji zahtjeva bili barem djelomično odgovorni za poteškoće nastale u postupku regulacije njihovih statusa (vidi *Shevanova*, citirano, st. 47. i 49.; *Kaftailova*, citirano, st. 50.; i *Sisojeva i drugi*, citirano, st 94).

267. Međutim, dok su navedeni slučajevi specifične prirode, Veliko vijeće smatra da je jedna od karakteristika ovog predmeta širok spektar povreda ljudskih prava nastalih "brisanjem". Nadalje, opisana situacija trajala je za većinu podnositelja gotovo dvadeset godina, unatoč odlukama Ustavnog suda s tim u svezi, koje nisu ispoštovane više od deset godina (vidi *Makuc i drugi*, prethodno citirano, st. 168.). Imajući u vidu dug vremenski period u kojem su podnositelji zahtjeva bili izloženi nesigurnosti i pravnoj neizvjesnosti i samu težinu posljedica koje je za njih imalo "brisanje", Veliko vijeće, za razliku od Vijeća, smatra da priznanje kršenja ljudskih prava i izdavanje trajnih boravišnih dozvola g. Kuriću, gđi Mezga, g. Ristanoviću, g. Berishi, g. Ademiju i g. Miniću ne predstavlja "primjerenu" i "dovoljnu" zadovoljštinu za učinjene povrede na domaćoj razini (vidi, *mutatis mutandis*, *Aristimuño Mendizabal*, prethodno citirano, st. 67.-69. i st. 70.-72.; *Mengesha Kimfe*, prethodno citirano, st. 41.-47. i 67.-72.; i *Agraw*, prethodno citirano, st. 30.-32. i st. 50.-55.).

268. Glede mogućnosti podnositelja da zahtijevaju i ostvare naknadu štete na državnoj razini, Sud primjećuje, da nikome od 'izbrisanih' do sada nije priznata naknada štete pravomoćnom sudskom odlukom, iako je nekoliko postupaka još u tijeku (vidi st. 83. gore). Pored toga, državno odvjetništvo niti jednom podnositelju zahtjeva nije pozitivno riješilo zahtjev za naknadu štete. Njihovi izgledi za ostvarenje naknade štete u Sloveniji čine se, za sada, previše udaljeni da bi mogli biti relevantni za svrhe ovoga predmeta (vidi, *mutatis mutandis*, *Dalban*, prethodno citiran, st. 44.).

269. Zaključno, Sud smatra da šestorica podnositelja, kojima je odobreno trajno boravište s učinkom od datuma izdavanja dozvole (*ex nunc*) i retroaktivno (*ex tunc*) za vrijeme trajanja postupka pred Velikim vijećem, još uvijek mogu tvrditi da su 'žrtve' povrede. Prethodni prigovor Vlade u tom pogledu treba stoga odbaciti.

270. Konačno, glede prigovora Vlade, da preostala dva podnositelja zahtjeva (Velimir Dabetić i Ljubenka Ristanović), koji nikada nisu pokrenuli propisane postupke radi ishođenja trajne boravišne dozvole u Sloveniji, nemaju status 'žrtve', Sud smatra, da navedeni prigovor uopće nije potrebno raspraviti, obzirom su zahtjevi tih podnositelja u svakom slučaju nedopušteni zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava (vidi st. 293-294 dolje).

...

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

314. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da im je samovoljno uskraćena mogućnost očuvanja njihovog statusa nositelja prava na trajno boravište u Sloveniji. Pozvali su se na članak 8. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

"1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Tvrđnje stranaka

1. Podnosiitelji

315. Podnosiitelji zahtjeva naveli su kako nisu bili u mogućnosti uložiti formalan zahtjev za prijem u državljanstvo u tako kratkom roku, propisanom domaćim zakonima. Posljedično, 26. veljače 1992., njihova su imena protupravno izbrisana iz Registra. Podnosiitelji zahtjeva Mustafa Kurić, Velimir Dabetić i isprva Ilfan Sadik Ademi također nisu mogli ostvariti prijem u državljanstvo niti jedne od republika bivše Jugoslavije i postali su, *de facto*, osobe bez državljanstva. Zato nisu bili u mogućnosti zahtijevati trajno boravište u Sloveniji, sve do 2010. kada je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu.

316. Podnosiitelji zahtjeva pred Vijećem tvrdili su, da odredbe Zakona o strancima nisu bile dostupne i njihov učinak nije se mogao predvidjeti. Glede dostupnosti, organi vlasti propustili su na primjeren i detaljan način informirati osobe na koje su se odredbe zakona odnosile. Glede predvidljivosti, Zakon o strancima nije se izričito primjenjivao na ‘izbrisane’, jer je u prvom redu uređivao status stranaca koji protuzakonito borave u državi. Pored toga, podnosiitelji zahtjeva smatrali su cjelokupno postupanje vlasti proizvoljnim. Miješanje nije bilo razmjerno cilju kojem se navodno težilo, posebno kontrola ulaska i boravka stranaca, jer su podnosiitelji zahtjeva imali prebivalište u Sloveniji u vrijeme osamostaljenja.

317. Podnosiitelji zahtjeva u bitnom su se složili s utvrđenjima Vijeća te su zahtijevali da se pasivan stav oštrije obilježi. Naveli su kako nisu bili pravilno informirani o posljedicama neuspješno okončanog postupka po zahtjevu za prijem u slovensko državljanstvo; javna objava i novinski članci nisu bili dovoljni. ‘Brisanje’ je stoga bilo samovoljno, bez ikakve pravne osnove i u tajnost, a uključivalo je 25,671 osoba.

318. Sve do 1999., nakon odluke Ustavnog suda, ‘izbrisani’ su počeli uviđati što se zaista dogodilo. U godinama koje su uslijedile, Vlada i Narodna skupština sustavno i namjerno ignorirale su odluku Ustavnog suda. Novi zakonodavni okvir – izmijenjen i dopunjen Zakon o pravnom statusu - usvojen je jedanaest godina nakon prve temeljne odluke o nezakornosti ‘brisanja’ i sedam godina nakon druge temeljne odluke Ustavnog suda. Za razliku od Vlade, podnosiitelji su tvrdili da čak i nakon usvajanja citiranog Zakona o pravnom statusu, slovenske vlasti nisu poduzele nikakve značajnije mjere.

319. ‘Izbrisanim’ ne samo da nije bio omogućen prijem u slovensko državljanstvo, veći im je oduzet i svaki pravni status temeljem kojeg su imali ‘pravo na svoja prava’. To je predstavljalo ozbiljno miješanje u ljudsko dostojanstvo. ‘Brisanje’ je imalo nepovratan utjecaj na njihov osobni i/ili obiteljski život u pogledu odredbe članka 8. Konvencije, kojom se odredbom također štiti pravo na prikupljanje podataka koji određuju identitet osobe kao ljudskog bića (podnosiitelji su se, između ostaloga,

pozvali na predmet *Christine Goodwin protiv Ujedinjenog kraljevstva* [GC], br. 28957/95, st. 90., ECHR 2002-VI, i *Mikulić protiv Hrvatske*, br. 53176/99, st. 53., ECHR 2002-I). Od državljana sa svim pravima preko noći su postali nezakoniti stranci, od kojih neki osobe bez državljanstva, te su dvadeset godina živjeli u vrlo nesigurnim uvjetima, što je ozbiljno utjecalo na uživanje njihovih temeljnih ljudskih prava. Problemi s kojima su se 'izbrisani' svakodnevno suočavali, vidljivi su iz osobnih opisa života podnositelja zahtjeva.

320. Vlada je nastavila podcjenjivati nezakonitost i samovoljnost 'brisanja'. Vladino osporavanje činjenice da se 'brisanje' uvažavalo, nije imalo uporišta obzirom su mnogi prisilno izgnani iz Slovenije, uključujući i pet sadašnjih podnositelja.

321. Vlada je također podcjenjivala posljedice odluka Ustavnog suda iz 1999. i 2003. godine. Prethodni pravni okvir i njegova primjena od strane nadležnih upravnih tijela, u cijelosti je bio neprimjeren. Većina podnositelja dobila je dozvole tek nedavno na temelju izmijenjenog i dopunjenog Zakona o pravnom statusu. Međutim, njihov položaj time se nije u potpunosti uredio, obzirom im nije priznata materijalna odšteta.

322. Od stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu izdano je samo trideset dozvola. Prema službenim podacima, približno 13.000 'izbrisanih' i dalje je čekalo rješavanje svog pravnog statusa. Stoga je bilo jasno, da bi se učinci odluke Suda mogli proširiti i izvan specifičnih situacija svakog pojedinog podnositelja zahtjeva obzirom bi odluka utjecala na situaciju svih 'izbrisani' osoba.

323. Glede prigovora Vlade na utvrđenja Vijeća, koja se odnose na osobe bez državljanstva, Vijeće niti u jednom primjeru nije presudilo, da je 'brisanje' kao takvo prouzročilo gubitak državljanstva, već da su prava podnositelja zahtjeva bila povrijeđena zato jer su bili bez državljanstva, što je utvrđeno kao nesporna i objektivna činjenica. Podnositelji zahtjeva su tvrdili, da je Vijeće u procjeni stvarnih učinaka 'brisanja' građanskih prava treba ići dalje i uzeti u obzir relevantna materijalna i proceduralna pravila međunarodnog prava o sprečavanju apatridije. 'Brisanje' je rezultiralo situacijom u kojoj je podnositeljima zahtjeva bilo veoma otežano, a ponekad i nemoguće, urediti pitanje državljanstva, u skladu s odgovarajućim propisima, kako u Sloveniji tako i u drugim republikama bivšim Jugoslavije.

324. Pretpostavka Vlade, da su državljani bivše Jugoslavije mogli zadržati svoje prethodno republičko državljanstvo nije bila u potpunosti točna. Mnogi slučajevi ukazuju suprotno, na primjer slučaj Velimira Dabetića (vidi st. 97.). Isto tako, Ilfan Sadik Ademi tek je nedavno, u kolovozu 2010., stekao makedonsku putovnicu (vidi st. 172.). Vlada nije uzela u obzir slučajeve u kojima osoba nije imala federalno državljanstvo. To se pogotovo odnosilo na slučajeve osoba koje su rođene u Sloveniji, a čiji su roditelji imali državljanstvo druge republike ili nisu imali republičko državljanstvo. Praksa od 1968. godine je bio takova da se državljanstvo osobe upisivalo u Registar u Sloveniji, međutim relevantni podaci, unatoč važećem propisima, često se nisu upisivali u upisnike matičnih republika. Kad je došlo do raspada Jugoslavije, Vlada je trebala osigurati mogućnost dobivanja slovenskog državljanstva ili trajnog boravka svim osobama koje su živjele u Sloveniji.

2. Vlada

325. Vlada je ukazala Vijeću, da su događaji iz 1991. uključivali povijesno formiranje nove države, te da je stoga bilo nužno s jedne strane, brzo stvoriti "korporus slovenskih državljana" s ciljem održavanja parlamentarnih izbora, a s druge strane, regulirati status stranaca, uključujući i status državljana drugih republika bivše Jugoslavije s pravom trajnog boravka u Sloveniji. U tom ključnom razdoblju formiranja nove države, bilo je potrebno brzo donositi odluke imajući u vidu društvene potrebe. Republika Slovenija je Izjavom o dobrim namjerama i neovisnim zakonodavstvom (vidi st. 21.-22. i st. 24-25.) omogućila državljanima drugih republika bivše Jugoslavije s boravištem u Sloveniji stjecanje slovenskog državljanstva po izuzetno povoljnim uvjetima. Oni koji nisu iskoristili tu mogućnost, postali su stranci i trebalo je regulirati njihov status. Glede iseljavanja, država je bila ovlaštena ne samo regulirati pitanje privremenog i trajnog boravka stranaca, već poduzeti i druge mjere poput izгона. Stoga je bilo nužno, radi zaštite nacionalne sigurnosti, urediti zakonodavstvo koje uključuje dotične osobe kao i predvidjeti učinke zakonskih odredbi. Takvo je zakonodavstvo bilo nužno radi uspostave demokracije i razmjerno cilju kojem se težilo.

326. Vlada se pred Velikim vijećem suglasila da je 'brisanje' bilo nezakonito i da je prouzročilo neustavni položaj. Zadnjih godina u cijelosti su poštovane odluke Ustavnog suda, kako bi se sanirale posljedice 'brisanja': 24. srpnja 2010. stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu, a po odluci Vlade 2009. Ministarstvo je počelo izdavati trajne boravišne dozvole s učinkom *ex tunc*. Pored toga, 'izbrisani' su informirani putem raznih sredstava javnog priopćavanja (npr. putem brošura, interneta i besplatnih telefonskih linija). Presudom Vijeća nije u dovoljnoj mjeri pridana važnost tim mjerama.

327. 1991. godine podnositelji su objavama u Službenom listu i tiskanim medijima dobili dovoljno saznanja o mogućnostima uređenja svog statusa i potrebe za ishođenjem trajne ili privremene boravišne dozvole za slučaj da su i dalje imali želju boraviti u Sloveniji, temeljem odredaba Zakona o strancima (članak 16.). U razdoblju između 1992. i 1997. izdano je ukupno 4893 takvih dozvola i relevantni uvjeti rezultirali su pozitivnim rješidbama. Tako je temeljem Zakona o pravnom statusu i Zakona o izmjenama i dopunama istog, izdano približnu 12.500 dozvola za trajni boravak (vidi st. 67., 76. i 80. gore).

328. Osim toga, iako se članak 8. Konvencije sam po sebi ne može tumačiti kao jamstvo prava na određenu vrstu boravišne dozvole, izbor najprikladnijeg načina postizanja poštivanja prava sadržanih u Konvencija stvar je domaćih vlasti (Vlada je ukazala na predmet *Sisojeva i drugi*, st. 91.), Republika Slovenija odlučila je "izbrisanim" dodijeliti retroaktivne boravišne dozvole, kao najpovoljnije rješenje pravnog statusa za strance. To predstavlja minimum propisan Konvencijom.

329. Vlada je posebice osporavala dijelove presude Vijeća u pogledu apatridije. Istaknula je kako je "brisanje" rezultiralo samo prestankom registriranog boravišta i nije imao nikakvog utjecaja na državljanstvo

pojedince. Stoga je smatrala kako su utvrđenja Vijeće je s tim u svezi pravno i činjenično neutemeljena.

330. Vlada je skrenula pozornost na pojam "dvojno državljanstvo": načelno, svi državljani bivše Jugoslavije imali su državljanstvo jedne od republika. Budući da sustav bivše Jugoslavije nije priznavao apatridiju, raspad Jugoslavije nije trebalo uzrokovati apatridiju.

3. Treće strane

331. Inicijativa Otvoreno društvo za pravdu smatra da je, postupak kojim su pojedinci dovedeni u opasnosti od proizvoljnog oduzimanja državljanstva i ostanka bez državljanstva, imao takav utjecaj na žrtve da se može smatrati povredom članka 8. Konvencije. Prema podacima UNHCR-a, krajem 2009., 4,090 državljanina bivše Jugoslavije koji su "izbrisani" 1992. godine i sada kao osobe bez državljanstva žive u Sloveniji. Prema studiji Europske unije, samo je pet osoba bez državljanstva naturalizirano u Sloveniji nakon 2002.

332. Sukladno običajnom međunarodnom pravu postoji pozitivna obveza izbjegavanja apatridije i poboljšanja statusa onih osoba koje su ostale bez državljanstva, a osobito u slučajevima sukcesije država. Apatridi su marginalizirani, i kao takvi posebno ugroženi. Inicijativa Otvoreno društvo pravde oslanja se na odredbe Europske konvencije o državljanstvu, koje stavljaju poseban naglasak na važnost trajnog boravka u pitanjima državljanstva, pojam "prave i učinkovite veze" i na obvezu države da omogući stjecanje državljanstva osobi bez državljanstva.

333. Osim toga, 1. kolovoza 2010. stupila je na snagu Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju apatridije u kontekstu državne sukcesije. Eksplanatorne odredbe navode da je sprječavanje apatridije sastavni dio međunarodnog običajnog prava koje je obvezujuće za Sloveniju, iako nije ratificirala ovaj međunarodni sporazum.

334. Glede država nasljednica bivše Jugoslavije, postoje ozbiljna pitanja apatridije. U skupini 'izbrisanih' u Sloveniji, velik je broj osoba ostao bez državljanstva. Činjenica da je država nasljednica bivše Jugoslavije odlučila priznati državljanstvo na temelju popisa imena u svojoj evidenciji republičkih državljanstava, imala je brojne posljedice: neki državljani bivše Jugoslavije nisu imali ili nisu mogli dokazati svoje republičko državljanstvo iz brojnih razloga (uništenih dokumenta i zapisa, kako zbog oružanog sukoba, tako zbog nemogućnosti dobivanja potvrde o državljanstvu republike u mjestu rođenja, itd.). UNHCR već nekoliko godina provodi opsežne programe informiranja i pravne pomoći u pet država slijednica. Situacija neproporcionalno pogađa ranjive skupine, posebno manjinske zajednice u drugim bivšim republikama i Rome.

335. Vladini naponi reguliranja statusa "izbrisanih" izdavanjem boravišnih dozvola *ex proprio motu* i implementacija izmjena i dopuna Zakona o pravnom statusu su dobrodošli. Međutim, UNHCR je zabrinut da se reformama neće moći omogućiti onima koji su pogođeni "brisanjem" ishodenjem trajne boravišne dozvole i državljanstva zbog iznimno zahtjevnih uvjeta. Preostale treće strane koje su se umiješale u postupak, u osnovi su se suglasile s navodima Inicijative otvorenog društva.

B. Presuda Vijeća

336. Vijeće je utvrdilo, da su podnositelji zahtjeva prije 1991. u skladu sa zakonima SFRJ, važećim u to vrijeme, zakonito trajno boravili na slovenskom teritoriju više godina, većina njih čak čitavo desetljeće, te su imali snažniji status trajnih prebivatelja od statusa trajnih doseljenika. Svi su većinu svog života proveli u Sloveniji i razvili su mrežu osobnih, socijalnih, kulturnih, jezičnih i ekonomskih veza, koje veze čine privatni život svakog ljudskog bića; većina ih je u Sloveniji također zasnovala obitelj i održavala veze s rodbinom koja je živjela u Sloveniji.

337. Vijeće je stoga utvrdilo, da su podnositelji zahtjeva u spornom razdoblju imali u Sloveniji privatni i/ili obiteljski život, u smislu st. 1 članka 8. Konvencije. Pored toga, 'brisanje' i dugotrajno odbijanje slovenskih nadležnih tijela, da u cijelosti uredi pravni status podnositelja, predstavlja miješanje u njihova prava po članku 8. Konvencije, prvenstveno u odnosu na osobe bez državljanstva (vidi st. 348.-361. presude Vijeća).

338. Što se tiče toga, da li je miješanje bilo "u skladu sa zakonom" u smislu st. 2. članka 8., Vijeće je presudilo, da je Ustavni sud već utvrdio nezakonitost 'brisanja' pa stoga ne vidi razloga zašto bi se odstupilo od tog zaključka. Vijeće je također utvrdilo povredu članka 8. u svjetlu mjerodavnih načela međunarodnog prava, čiji je cilj sprječavanje pojave apatridije, prvenstveno u slučajevima sukcesije država (vidi st. 362.-376. presude Vijeća).

C. Ocjena Velikog vijeća

1. Primjenjivost članka 8. na zahtjev podnositelja

339. Veliko vijeće prvenstveno utvrđuje, da Vlada u postupku pred istim nije dokazala, da 'brisanje' i posljedice 'brisanja' nisu imale znatan utjecaj na podnositelje koji bi predstavljao miješanje u njihov "privatni i/ili obiteljski život" u smislu st. 1. članka 8. Konvencije (vidi *Slivenko proti Latvije* [GC], br. 48321/99, st. 96., ECHR 2003-X). Ocjenjujući navode obje stranaka, Veliko vijeće pronalazi razlog za odstupanje od odluke Vijeća, jer iako je 'brisanje' provedeno prije 28. lipnja 1994., kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Sloveniju, podnositelji zahtjeva u spornom su razdoblju u Sloveniji imali privatni i/ili obiteljski život u smislu st. 1. članka 8. Konvencije, pa stoga 'brisanje' predstavlja miješanje u njihova prava iz članka 8. što je još uvijek tako (vidi st. 337. gore).

340. Valjalo je iznova ispitati da li je miješanje bilo u skladu s odredbom st. 2. članka 8. Konvencije, to jest, da li je bilo "u skladu sa zakonom", i kao takvo usmjereno postizanju legitimnog cilja navedenog u toj odredbi te je li bilo 'nužno u demokratskom društvu'.

2. Opravdanost miješanja

(a) Da li je miješanje "u skladu sa zakonom"?

341. U skladu s važećom sudskom praksom Suda, pojam "u skladu sa zakonom" podrazumijeva, da mjera miješanja ima temelj u domaćem pravu,

te također podrazumijeva da propisi s tim u svezi budu predvidljivi tako da osobe mogu naslutiti učinke same mjere (vidi *Amann protiv Švicarske* [GC], br. 27798/95, st. 50., ECHR 2000-II, i *Slivenko*, prethodno citran, st. 100.).

342. Sud utvrđuje da je ‘brisanje’ imena podnositelja zahtjeva iz Registra, zajedno s imenima više od 25,000 drugih državljana bivše Jugoslavije, proizašlo je iz kumulativnog učinka dvaju odredaba zakona usvojenih 25. lipnja 1991.: članka 40. Zakona o državljanstvu i članka 81. Zakona o strancima (vidi st. 25. i 27. gore). Na državljane bivše Jugoslavije, koji su imali državljanstvo jedne od bivših republika i trajno boravište u Sloveniji, a nisu do 25. prosinca 1991. tražili prijem u slovensko državljanstvo ili im je zahtjev odbijen, primjenjivala se odredba st. 2. članka 81. Zakona o strancima. Podnositelji zahtjeva su 26. veljače 1992., kada je ta odredba stupila na snagu, automatski postali stranci.

343. Sud smatra da su odredbe članka 40. Zakona o državljanstvu i članka 81. Zakona o strancima kao pravni instrumenti, bile dostupne svim zainteresiranim osobama. Podnositelji zahtjeva također su mogli predvidjeti da će postati stranci ukoliko ne podnesu zahtjev za prijem u slovensko državljanstvo. Međutim, Sud je pogledu činjenice da nije bilo relevantnih odredbi, zauzeo mišljenje da podnositelji zahtjeva nisu mogli razumno očekivati da će njihov status stranaca uzrokovati nezakonitost njihova boravka na slovenskom teritoriju niti da će dovesti do toliko ekstremne mjere kao što je “brisanje”. S tim u svezi valja napomenuti, da je “brisanje” provedeno automatski i bez prethodnog obavještenja, te podnositeljima zahtjeva nije dana prilika da izazivaju tu mjeru pred nadležnim domaćim vlastima ili da objasne zašto se nisu prijavili za slovensko državljanstvo. Budući da nije bilo nikakvih obavijesti ili informacija na osobnom nivou, podnositelji su vjerovali da je njihov status stalnih prebivalatelja ostao nepromijenjen, te da i dalje žive i rade u Sloveniji kao i ranijih godina. Saznanje o ‘brisanju’ bila je puka slučajnost (vidi st. 89., 111., 126., 137., 162. i 177.). Time je dovedena u pitanje sama predvidljivost sporne mjere miješanja.

344. Pored toga, Sud pripisuje znatnu težinu činjenici, da je Ustavni sud u svojoj temeljnoj odluci od 4. veljače 1999. našao da prijenos imena “izbrisanih” iz registra trajnih prebivalatelja u registar stranaca bez boravišne dozvole nije bio zakonit; ni Zakon o strancima ni Zakon o evidenciji prebivališta stanovništva i registru prebivališta nisu propisivali takvo *ex lege* brisanje i prijenos (vidi st. 41. i 214. gore). Pored toga, Ustavni je sud utvrdio da niti jedna pravna odredba nije uređivala prijenos iz pravnog statusa ‘izbrisanih’ u pravni status stranca koji žive u Sloveniji; odredbe članka 13. i 16. Zakona o strancima (vidi st. 207.) odnosile su se na strance, koji tek dolaze u Sloveniju, pa se stoga nisu primjenjivale niti su se mogle primijeniti na podnositelje zahtjeva (vidi st. 41.–42., st. 44.–45. i st. 214.). Napokon, postojala je pravna praznina u tada važećim zakonima, budući da nije predviđena procedura prema kojoj su se državljani bivše Jugoslavije koji imaju državljanstvo druge republike, a na koje se primjenjivala odredba st. 2. članka 81. Zakona o strancima, mogli prijaviti za trajnu boravišnu dozvolu. Sukladno odredbi članka 13. Zakona o strancima mogli su zatražiti samo privremenu boravišnu dozvolu, kao stranci koji su došli u Sloveniju s valjanom vizom i željeli su ostati na slovenskom teritoriju duže vrijeme.

345. Pored toga, iz administrativnih naputaka, koje je Ministarstvo unutarnjih poslova uputilo upravnim jedinicama, prvenstveno onima od 27. veljače i 15. lipnja 1992. koji su se odnosili na primjenu Zakona o strancima, tumačenje članka 81. i vođenja evidencije (vidi st. 28., 30. i 35.), razvidno je, da su u spornom razdoblju slovenska nadležna tijela bila svjesna negativnih posljedica ‘brisanja’, koje je bilo provedeno tajno. Po definiciji ti administrativni naputci nisu bili dostupni podnositeljima zahtjeva

345. Sud je nadalje utvrdio da do stupanja na snagu Zakona o pravnom statusu, 8. srpnja 1999., mjerodavno zakonodavstvo i upravna praksa u Sloveniji nisu bili adekvatno predvidivi niti dostupni, imajući u vidu praksu Suda.

346. Istina je da je, sukladno odluci Ustavnog suda od 04. veljače 1999., usvojen Zakon o pravnom statusu kako bi uredio situaciju “izbrisanih” (vidi st. 49.-50. gore). Međutim, Ustavni sud je odlukom od 3. travnja 2003. proglasio određene odredbe Zakona o pravnom statusu neustavnima, prvenstveno zato što ‘izbrisanim’ nisu izdane retroaktivne trajne boravišne dozvole, niti je uređen položaj onih koji su bili izgnani iz države (vidi st. 58.-60. i 215. gore). Konačno, trebalo je sedam godina, do 24. srpnja 2010. kada je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu, kako bi se ispunile opće mjere naložene odlukom Ustavnog suda (vidi st. 76. gore).

347. Slijedi da barem do 2010. domaći pravni sustav nije jasno uređivao posljedice “brisanja” kao niti boravišni status onih koji su bili o podvrgnuti istom. Stoga ne samo da podnositelji zahtjeva nisu mogli predvidjeti mjeru na koju su se žalili, već nisu mogli niti naslutiti njezine posljedice na njihov privatni i/ili obiteljski život.

348. Iz tih razloga, Sud je zaključio da miješanje u prava podnositelja zajamčena člankom 8. nije bilo u skladu sa zakonom te je došlo do povrede citirane odredbe Konvencije.

349. Međutim, u posebnim okolnostima ovog slučaja, Sud je smatrao potrebnim razmotriti da li je miješanje, neovisno o nedostatku pravnog osnova, imalo legitiman cilj i da li je bilo razmjerno.

(b) Da li je miješanje težilo legitimnom cilju?

350. Vlada je tvrdila, da je u vrijeme stvaranja nove države, neovisno zakonodavstvo težilo zakonitom cilju zaštite nacionalne sigurnosti. Štoviše, pravo je države da nadzire ulazak i boravak stranaca na svom teritoriju, kao i da poduzima odgovarajuće mjere, poput izгона, protiv osoba koje krše imigracijske propise (vidi st. 325. gore).

351. Cilj zakonodavstva koje je uslijedilo nakon neovisnosti i mjere poduzete s obzirom na podnositelje zahtjeva nisu se mogle razdvojiti od šireg konteksta raspada bivše Jugoslavije, proglašenja neovisnosti Slovenije 1991. kao i ustanovljenja učinkovite političke demokracije koja se sastojala od stvaranja “korpusa slovenskih državljana” s ciljem održavanja parlamentarnih izbora. Miješanje kojem se prigovara (“brisanje”) mora se sagledati unutar ovog općeg okvira.

352. Sud stoga smatra da su slovenske vlasti, donošenjem neovisnog zakonodavstva koje je sadržavalo mogućnost da svi državljani republika

bivše Jugoslavije koji su prebivali u Sloveniji u vrlo kratkom roku steknu slovensko državljanstvo, željele stvoriti “korpus slovenskih državljana” i time zaštititi interese nacionalne sigurnosti zemlje, što predstavlja legitiman cilj u smislu članka 8. st. 2. Konvencije. (vidi, *mutatis mutandis*, *Slivenko*, prethodno citiran, st. 110.-111.).

(c) Da li je miješanje bilo “nužno u demokratskom društvu”?

353. Međutim, neovisno zakonodavstvo je imalo negativne posljedice za one državljane bivše Jugoslavije, koji su propustili podnijeti zahtjev za primanje u slovensko državljanstvo u propisanom roku od šest mjeseci zbog čega su postali stranci koji nezakonito borave na slovenskom teritoriju obzirom su njihova imena izbrisana iz Registra stalnih prebivatelja. Sud će ocijeniti usklađenost ove mjere s pravom podnositelja na poštovanje njihovog privatnog i/ili obiteljskog života. Sud opetovano ponavlja da se mjera miješanja u prava zajamčena st.1. članka 8. Konvencije može smatrati "nužnom u demokratskom društvu" ako je poduzeta kao odgovor na nužne društvene potrebe i ako su upotrebljena sredstva razmjerna ciljevima kojima se teži. Zadaća Suda je utvrditi jesu li sporne mjere predstavljale pravičnu ravnotežu između relevantnih interesa, odnosno individualnih prava pojedinca zaštićenih Konvencijom, s jedne strane, i interesa zajednice s druge strane (vidi *Slivenko*, st. 113. gore).

354. U skladu sa sudskom praksom Suda, Konvencija ne jamči strancu pravo, da uđe i prebiva u nekoj državi, i države ugovornice, u skladu s mjerodavnim međunarodnim pravom i obvezama preuzetim međunarodnim sporazumima, uključujući Konvencijom, imaju pravo nadzirati ulazak, boravak i izgon stranaca (vidi, između ostalih odluke *Chahal protiv Ujedinjenog kraljevstva*, 15. studeni 1996., st. 73., *Izvešća* 1996-V; *El Boujaïdi protiv Francuske*, 26. rujana 1997., st. 39., *Izvešća* 1997-VI; *Baghli protiv Francuske*, br. 34374/97, st. 45., ECHR 1999-VIII; *Boultif protiv Švicarske*, br. 54273/00, st. 39., ECHR 2001-IX; *Üner protiv Nizozemske* [GC], br. 46410/99, st. 54., ECHR 2006-XII; i *Slivenko*, prethodno citiran, st. 115.). Međutim, mjere ograničavanja prava na boravak u državi, u nekim slučajevima, predstavljaju povredu članka 8. Konvencije, ako imaju nerazmjerni utjecaj na privatni i/ili obiteljski život pogođenog pojedinca (vidi *Boultif*, prethodno citiran, st. 55.; *Slivenko*, prethodno citiran, st. 128.; *Radovanovic protiv Austrije*, br. 42703/98, st. 36.-37., 22. travanj 2004.; i *Maslov protiv Austrije* [GC], br. 1638/03, st. 100., ECHR 2008).

355. U ovom predmetu, podnositelji zahtjeva, koji su prije proglašenja nezavisnosti Slovenije zakonito boravili u Sloveniji duži niz godina kao državljani bivše Jugoslavije, uživali su čitav niz društvenih i političkih prava. Zahvaljujući "brisanju" izloženi su brojnim poteškoćama, kao što su uništenje osobnih dokumenata, gubitak radnih mjesta, gubitak zdravstvenog osiguranja, nemogućnosti ishođenja osobnih dokumenata ili obnavljanja vozačke dozvole, te teškoćama u uređenju mirovinskih prava. Doista, pravni vakuum u neovisnom zakonodavstvu (vidi st. 344. gore) lišio je podnositelje zahtjeva njihovog pravnog statusa temeljem kojeg im je ranije bio dostupan širok raspon prava.

356. Navodno, "brisanje" je posljedica neuspjeha podnositelja da ishode slovensko državljanstvo. Međutim, slovensko zakonodavstvo nije usvojilo odredbe koje bi dozvolile državljanima bivše Jugoslavije koji su također bili državljani jedne od preostalih bivših republika da urede svoj boravišni status ukoliko su odlučili ne zatražiti slovensko državljanstvo ili ga nisu dobili. Takve odredbe ne bi potkopale legitiman cilj nadzora nad boravkom stranaca i/ili stvaranja korpusa slovenskih državljana.

357. S tim u svezi Sud opetovano ponavlja, iako je ključni cilj članka 8. zaštititi pojedinca od samovoljnog djelovanja javne vlasti, odredba tog članka obvezuje državu da se suzdrži miješanja: pored te negativne obveze, postoje i pozitivne obveze, koje su usko povezane s djelotvornim poštivanjem privatnog i/ili obiteljskog života, posebice dugogodišnjih prebivatelja, kao što su i sami podnositelji (vidi, *mutatis mutandis*, *Gül protiv Švicarske*, 19. veljače 1996., st. 38., *Izješća 1996-I*; *Ahmut protiv Nizozemske*, 28. studeni 1996., st. 67., *Izješća 1996-VI*; i *Mehemi protiv Francuske (br. 2)*, br. 53470/99, st. 45., ECHR 2003-IV).

358. Sud je mišljenja da je, zbog posebnih okolnosti ovoga slučaja, reguliranje trajnog boravišta državljana bivše Jugoslavije bio nužan korak koji je država trebala poduzeti kako bi osigurala da nemogućnost stjecanja slovenskog državljanstva ne utječe nerazmjerno na prava "izbrisanih" zajamčenih člankom 8. Nepostojanje takve odredbe i dugoročna nemogućnosti dobivanja valjane boravišne dozvole utjecali su na pravičnu ravnotežu koju treba uspostaviti između legitimnog cilja zaštite nacionalne sigurnosti i djelotvornog poštivanja prava podnositelja zahtjeva na privatni i/ili obiteljski život .

(d) Zaključak

359. Sud smatra da je slovenska vlada, unatoč naporima da provede odluke Ustavnog suda iz 1999. i 2003. i nedavnim donošenjem izmjena i dopuna Zakona o pravnom statusu, propustila u cijelosti i dovoljno brzo eliminirati sveobuhvatnu prirodu 'brisanja' i ozbiljnih posljedica koje je ono imalo za podnositelje zahtjeva.

360. Iz gore istaknutih razloga, sporne mjere nisu bile ni 'zakonite' niti 'nužne u demokratskom društvu' kako bi se postigao legitimni cilj zaštite nacionalne sigurnosti.

361. Slijedom iznijetoga, došlo je do povrede članka 8. Konvencije.

...

IV. NAVODNA POVREDA ČLANKA 14. U SVEZI S ČLANKOM 8. KONVENCIJE

373. Podnositelji zahtjeva tvrdili da su u uživanju svojih prava zajamčenih člankom 8. Konvencije bili diskriminirani na temelju svog nacionalnog podrijetla, u usporedbi s ostalim stranim državljanima (takozvanim "pravim" strancima) koji su živjeli u Sloveniji temeljem privremenih ili trajnih boravišnih dozvola.

374. Pozvali su se na članak 14. Konvencije koji glasi:

“Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.”

A. Tvrđnje stranaka

1. Podnosiitelji

375. Podnosiitelji zahtjeva tvrdili su da je s njima postupano na nepovoljniji način nego s ‘pravim’ strancima koji su živjeli u Sloveniji prije njezina osamostaljenja i čije su boravišne dozvole ostale valjane temeljem članka 82. Zakona o strancima.

376. Prema navodima podnosiitelja, problem diskriminirajućeg postupanja s ‘izbrisanima’ jedna je od glavnih značajki ovog slučaja i Veliko vijeće mora ispitati osnovanost njihovog prigovora temeljem članka 14. (pozvali su se na predmete *Chassagnou i drugi protiv Francuske* [GC], br. 25088/94, br. 28331/95 i br. 28443/95, st. 89., ECHR 1999-III, i *Nachova i drugi protiv Bugarske* [GC], br. 43577/98 i br. 43579/98, st. 160-168, ECHR 2005-VII). Istaknuli su da je sam Ustavni sud potvrdio postojanje diskriminirajućeg postupanja. Ako je pravim ‘strancima’ Zakonom o strancima bilo priznato pravo na trajni boravak, isto pravo trebalo se priznati i ‘izbrisanima’.

377. Konačno, podnosiitelji zahtjeva osporili su navode tužene Vlade (vidi st. 379.) da su isti bili pozitivno diskriminirani obzirom da nisu izgnani iz države; pet podnosiitelja zahtjeva su zaista bili protjerani.

2. Vlada

376. Vlada je navela, kako je u vrijeme osamostaljenja Republika Slovenija omogućavala državljanima drugih republika bivše Jugoslavije koji su imali trajno boravište u Sloveniji stjecanje slovenskog državljanstva po iznimno povoljnim uvjetima. Osim toga, Ustavnim zakonom iz 1991. zajamčeno im je jednako postupanje kao sa slovenskim državljanima do stjecanja slovenskog državljanstva ili isteka rokova utvrđenih Zakonom o strancima (vidi st. 202. gore). Međutim, imajući na umu nužnost formiranja korpusa slovenskih državljana - posebice zbog parlamentarnih izbora 1992. – ta jednakost postupanja nije mogla trajati unedogled. Dakle, stalni prebivatelji Slovenije koji nisu imali slovensko državljanstvo mogli su iskoristiti priliku i steći državljanstvo nezavisne Slovenije; državljanstvo se nije stjecalo automatski.

377. Položaj podnosiitelja također je povezan s činjenicom da kao stranci nisu stekli trajnu boravišnu dozvolu. S njima je postupano kao i s ostalim strancima bez boravišne dozvole. Prema zakonima SFRJ i odredbama Zakona o strancima, podnosiitelji zahtjeva i ‘pravi’ stranci nikada nisu bili u usporedivim položajima. Osim toga, podnosiiteljima zahtjeva pozitivna diskriminacija je koristila obzirom da načelno nisu bili protjerivani iz Slovenije.

3. Treće strane

378. Osim srpske vlade, navodi preostalih umješača prvenstveno su se odnosili na pitanje diskriminacije, koje sudska praksa Suda prepoznaje kao osobito važno.

379. Treće strane, koje su sudjelovale u postupku, tvrdile su da su 'izbrisani' posredno i neposredno diskriminirani na temelju nacionalnog i/ili etničkog podrijetla (pozvali su se na predmet *D.H. i drugi protiv Republike Češke*, prethodno citirano, st. 175.). Zakon o strancima sadržavao je strože odredbe za 'izbrisane' nego za ostale strance. Budući je slovensko stanovništvo u odnosu na druge republike bivše Jugoslavije bilo etnički cjelovito, 'brisanje' je nerazmjerno pogodilo one koji po etičkoj pripadnosti nisu bili Slovenci, manjine bivše Jugoslavije i Rome. Oni su bili diskriminirani po nacionalnoj osnovi. Već desetljećima, za pravnu nesigurnost koju su iskusili 'izbrisani', ne postoji objektivno opravdanje. Konačno, ostalo tijela Vijeća Europe tumačila su pravo na nediskriminaciju kao dužnost pozitivnog djelovanja država članica.

B. Presuda Vijeća

380. Vijeće je smatralo, da radi utvrđene povrede članka 8. Konvencije, ne treba donositi odluku u pogledu prigovora podnositelja po članku 14. (vidi st. 400. presude Vijeća).

C. Ocjena Velikog vijeća

381. Imajući u vidu važnost pitanja diskriminacije u ovom slučaju, Veliko vijeće, za razliku od Vijeća, smatra da se prigovor podnositelja zahtjeva na temelju članka 14. Konvencije treba ispitati.

1. Primjena članka 14. Konvencije

382. Sud je dosljedno tvrdio, da članak 14. nadopunjuje ostale materijalne odredbe Konvencije i njezinih Protokola. Sam po sebi vrijedi isključivo povezan s "uživanjem prava i sloboda" zaštićenim tim odredbama. Unatoč činjenici da se primjena članka 14. ne predviđa za povrede tih odredbi - i članak je kao takav neovisan – isti se ne može primjenjivati, osim u slučaju da sporne činjenice potpadaju pod djelokrug jedne ili više predmetnih odredbi (vidi, između ostalih *Van Raalte protiv Nizozemske*, 21. veljače 1997., st. 33., *Izješća* 1997-I; *Petrovic protiv Austrije*, 27. ožujka 1998., st. 22., *Izješća* 1998-II; i *Zarb Adami protiv Malte*, br. 17209/02, st. 42., ECHR 2006-VIII).

383. U ovom slučaju, Sud je utvrdio da mjere protiv kojih su se podnositelji zahtjeva žalili predstavljaju nezakonito miješanje u njihov privatni i/ili obiteljski život u smislu st. 1 članka 8. Konvencije (vidi st. 339.). Obzirom se članak 8. odnosi na činjenice ovog slučaja, članak 14. je također primjenjiv.

2. Usklađenost članka 14. Konvencije u svezi s člankom 8.

(a) Opća načela

384. Prema pozitivnoj sudskoj praksi, diskriminacija podrazumijeva različito postupanje s osobama u relativno sličnom položaju, bez objektivne i razumne utemeljenosti (vidi *Willis protiv Ujedinjenog kraljevstva*, br. 36042/97, st. 48., ECHR 2002-IV). Razlika u postupanju nema objektivne i razumne utemeljenosti ako ne teži ostvarenju "legitimnog cilja", ili, ako ne postoji "primjerena razmjernosti" između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Ukoliko se različito postupanje temelji na rasi, boji kože ili etničkom podrijetlu, pojam objektivne i razumne utemeljenosti mora se tumačiti još strože (vidi, između ostalih, *Oršuš i drugi protiv Hrvatske* [GC], br. 15766/03, st. 156., ECHR 2010).

385. Države ugovornice do određene mjere uživaju pravo na diskrecijsku ocjenu da li razlike u postupanju, i u kojoj mjeri, u inače sličnim situacijama, opravdavaju drugačije postupanje (vidi *Gaygusuz protiv Austrije*, 16. rujna 1996., st. 42., Izvješća 1996-IV). Opseg diskrecije varira ovisno o okolnostima, konkretnom slučaju i njegovoj pozadini (vidi *Rasmussen protiv Danske*, 28. studenog 1984., st. 40, Serija A br. 87; *Inze protiv Austrije*, 28. listopada 1987., st. 41., Serija A br. 126), ali konačnu odluku o usklađenosti sa zahtjevima Konvencije donosi Sud. Budući Konvencija prvenstveno predstavlja sustav zaštite ljudskih prava, Sud treba uzeti u obzir sve promjenjive uvjete u državama ugovornicama i očitovati se, primjerice, na bilo kakva nastajanja usuglašavanja o standardima koji se želi postići (vidi *Ünal Tekeli protiv Turske*, br. 29865/96, st. 54., ECHR 2004-X, i, *mutatis mutandis*, *Stafford protiv Ujedinjenog kraljevstva* [GC], br. 46295/99, st. 68., ECHR 2002-IV).

386. S obzirom na navedeno valja napomenuti, da članak 14. državama ugovornicama ne zabranjuje različito postupanje s određenim skupinama radi uklanjanja "stvarnih nejednakosti" između njih. U stvari, u nekim okolnostima, neuspjeh u pokušaju da se eliminiraju nejednakosti u različitom postupanju, može dovesti do povrede ovoga članka, bez objektivne i razumne utemeljenosti (vidi *Thlimmenos protiv Grčke* [GC], br. 34369/97, st. 44, ECHR 2000-IV, i *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [GC], br. 27996/06 i br. 34836/06, st. 44, ECHR 2009). Sud je također potvrdio da se opća politika ili mjera koja ima nerazmjerno štetno djelovanje na određenu skupinu, smatra diskriminirajućom, čak i ako nije posebno usmjerena na tu skupinu, i da diskriminacija koja može biti u suprotnosti s Konvencijom, proizlazi iz činjenične situacije (vidi *DH i drugi protiv Republike Češke*, prethodno citirano, st. 175., i praksa citirana u toj odluci).

389. Imajući u vidu teret dokazivanja u svezi s člankom 14. Konvencije, Sud smatra da je upravno Vlada trebala dokazati opravdanost razlike u postupanju, nakon što su podnositelji ukazali na isto (ibid., st. 177.).

(b) O postojanju razlike u postupanju u odnosu na osobe u sličnom položaju

387. U konkretnom slučaju Sud primjećuje, da je osim statusa državljana republika bivše Jugoslavije, status državljana drugih zemalja koji su živjeli

u Sloveniji prije neovisnosti (tzv. "pravih" stranca) uređivao članak 82. Zakona o strancima, koji je propisao da su njihove boravišne dozvole i dalje valjane (vidi st. 207.). Međutim, Zakon o strancima nije regulirao status državljana drugih republika bivše Jugoslavije koji su boravili u Sloveniji. Kao što je prethodno navedeno (vidi st. 344.) ta pravna praznina rezultirala je 'brisanjem' i njihovim nezakonitim boravkom na slovenskom teritoriju.

388. Moglo bi se reći da je i prije osamostaljenja Slovenije postojala razlika između te dvije skupine jer su jednu činili stranci, a drugu državljani bivše savezne države koje je Slovenija bila sastavni dio. Međutim, Sud smatra da je njihov položaj, nakon proglašenja neovisnosti i formiranja nove države, u najmanju ruku usporediv. Obje skupine činili su stranci koji nisu imali slovensko, već državljanstvo neke druge države i osobe bez državljanstva. Zbog posljedica 'brisanja' samo su pripadnici jedne skupine mogli zadržati svoje boravišne dozvole.

389. Slijedom iznijetoga, došlo je do razlike u postupanju između dvije skupine – "pravih" stranaca i državljana bivših jugoslavenskih republika – koje su bile u sličnom položaju glede pitanja koja su se odnosila na njihov boravak u zemlji.

(c) O postojanju objektivne i razumne utemeljenosti

390. Sud ne shvaća, kako je potreba da se razvije korpus slovenskih državljana za parlamentarne izbore u 1992., na koju se pozivala Vlada (vidi st. 378.), opravdavala različito postupanje sa strancima prilikom odobravanja prava na trajni boravak u Sloveniji, obzirom da boravišna dozvola nije osiguravala pravo glasa. Istina je da je samo 'izbrisanima', a ne "pravim" strancima dana prilika za prijem u slovensko državljanstvo pod povoljnijim uvjetima. Kao što je Sud ranije istaknuo, odricanje od zahtjeva za prijem u državljanstvo ne može se samo po sebi smatrati opravdanim razlogom, na temelju kojeg bi se skupina stranaca lišila prava na boravišne dozvole (vidi st. 357. gore).

391. Imajući u vidu navedene okolnosti, Sud smatra da se različito postupanje temeljilo na etničkom podrijetlu dotičnih osoba - kao državljani bivše Jugoslavije tretirani su drugačije od drugih stranaca - i nije težilo legitimnom cilju pa je stoga takvo postupanje objektivno i razumno neutemeljeno (vidi, *mutatis mutandis*, *Sejdić i Finci* prethodno citiran, st. 45. - 50.). Osim toga, u odnosu na položaj "pravih" stranaca, položaj državljana bivše Jugoslavije, uključujući i podnositelja zahtjeva, bitno je promijenjen nakon proglašenja neovisnosti. Prije 1991., državljani bivše Jugoslavije su glede pitanja boravišta bili, u usporedbi s "pravim" strancima, u povlaštenom položaju. U tom razdoblju državljanstvo države predstavljalo je objektivni razlog za takav povlašteni položaj. Međutim, donošenjem neovisnog zakonodavstva, državljani bivše Jugoslavije odjednom su se našli u protupravnom položaju, za koji je utvrđeno da je u suprotnosti s člankom 8. (vidi stavak 361. i 362.), i našli su se u nepovoljnijem položaju u usporedbi s "pravim" strancima, jer su samo trajne boravišne dozvole potonjih bile valjane, iako se nisu prijaviti za prijem u slovensko državljanstvo (vidi st. 390). Po mišljenju Suda, sporno zakonodavstvo, utemeljeno na državljanstvu, stavilo je nerazmjern i pretjeran teret na državljane bivše Jugoslavije.

392. Ovaj zaključak ujedno je potvrđen presudom od 4. veljače 1999., kojom je Ustavni sud utvrdio da su ‘izbrisani’ u nepovoljnijem pravnom položaju od "pravih" stranaca koji su živjeli u Sloveniji prije osamostaljenja i koji posjeduju valjanu trajnu boravišnu dozvolu sukladno članku 82. Zakona o strancima (vidi st. 42. gore).

393. Slijedom navedenog Sud smatra da je došlo do povrede članka 14. u svezi s člankom 8. Konvencije.

V. ČLANAK 46. KONVENCIJE

394. Članak 46. Konvencije propisuje:

“1. Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.

2. Konačna presuda Suda dostavlja se Odboru ministara, koje nadzire njezino izvršenje.

...”

395. U skladu s ovom odredbom, podnositelji zahtjeva zatražili su od Suda da odredi opće mjere kojima bi se ispravio položaj ‘izbrisanih’.

A. Tvrđnje stranaka

1. Podnositelji

396. Podnositelji su naveli, da se u nedostatku bilo kakve ustaljene domaće prakse, donošenje i stupanje na snagu Zakona o pravnom statusu ne može smatrati korakom koji bi otklonio sustavne povrede prava “izbrisanih”.

397. Izmijenjen i dopunjen Zakon o pravnom statusu već je na prvi pogled (*prima facie*) predstavljao nedostatno pravno sredstvo, obzirom se odluka Ustavnog suda od 3. travnja 2003. primjenjivala kao najmanje restriktivna za održavanje glavnih značajki i zahtjeva ranijih zakona. Uvjet ‘stvarni boravak u Sloveniji’ je izmijenjen i predviđene su određene iznimke. Međutim, neki od ‘izbrisanih’ nisu potpadali pod niti jednu od tih iznimaka. Postupak je bio težak i skup, a teret dokazivanja je bio na strani ‘izbrisanih’. Nakon dugog izbivanja morali su dokazati da su se u prvih deset godina pokušali vratiti u Sloveniju, što je bilo iznimno teško dokazati. Zato ne iznenađuje podatak, prema najnovijim statistikama iz lipnja 2011., da je od 127 uložених tužbi (od ukupno 13.000) samo trideset riješeno pozitivno, dok je šezdeset odbijeno. Visok postotak odbijenih tužbi ukazao je na ozbiljne nedostatke u zakonodavstvu.

398. Što se tiče pojedinačnih mjera, izdavanje trajnih boravišnih dozvola nije samo po sebi bilo dovoljno kako bi se ispravile učinjene povrede. Pretrpljena znatna materijalna i nematerijalna šteta iziskivala je donošenje konkretnih mjera za naknadu iste. Na to su također ukazivali zaključci Odbora za eliminaciju rasne diskriminacije iz 2010. Povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava rekao je da će zahtijevati i druge mjere radi saniranja posljedica nastalih povredama prava ‘izbrisani’, primjerice, u odnosu na obiteljsko okupljanje. On je istakao da novi zakon nije predvidio

nikakav konkretan mehanizam pravične naknade za dugogodišnji neuređen status. Odbor protiv mučenja u svojim je zaključcima također pozvao tuženu Vladu da osigura ponovnu integraciju 'izbrisanih', uključujući i pripadnike romske manjih. Spomenuta međunarodna tijela također su istakla nedostatke Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu.

2. Vlada

399. Vlada je tvrdila da provedba i primjena Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu predstavlja odgovarajuću, sveobuhvatnu i opću mjeru kojom se osigurava pravo na privatni i/ili obiteljski život 'izbrisanih'. S tim u svezi, odluka Ustavnog suda iz 2003. u potpunosti je bila implementirana.

400. Prema mišljenju Vlade, Vijeće nije pridavalo dovoljno važnosti predstojećem stupanju na snagu izmijenjenog i dopunjenog Zakona o pravnom statusu. Republika Slovenija je, dakle, prije donošenja presude Vijeća poduzela odgovarajuće mjere. Osim toga, putem različitih medijskih sredstava (brošura, interneta, besplatnih telefonskih linija, itd.) pružene su informacije 'izbrisanim'. To je bio glavni razlog da uputi zahtjev na razmatranje Velikom vijeću.

401. Osim toga, u cilju rješavanja problema 'izbrisanih', 25. studenog 2011. osnovana je međuvladina komisija. Provedba Zakona o pravnom statusu redovito je praćena od strane nadležnih tijela. Na temelju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravnom statusu izdane su šezdeset i četiri trajne boravišne dozvole i 111 dopunskih dozvola. Ukupno je 12.500 'izbrisanih' reguliralo svoj status.

B. Presuda Vijeća

402. Vijeće je odlučilo da povreda koja se ogleda u postupanju slovenskih zakonodavnih i upravnih tijela, koji su ignorirali odluku Ustavnog suda, jasno ukazuje na potrebu za uvođenjem odgovarajuće opće i pojedinačne mjere u slovenski pravni poredak: usvajanje odgovarajućih zakonskih propisa i reguliranje položaja pojedinih podnositelja zahtjeva izdavanjem retroaktivnih boravišnih dozvola (vidi st. 401.-407. presude Vijeća).

C. Ocjena Suda

403. Sukladno odredbi članka 46. Konvencije, Visoke ugovorne stranke obvezne su podvrgnuti se konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke dok je Odbor ministara nadležan za nadziranje izvršenja presuda. To znači, između ostalog, da kad Sud utvrdi povredu Konvencije, država članica ne samo da je dužna protivnoj strani naknaditi štetu sukladno članku 41., već je dužna usvojiti potrebne opće i/ili pojedinačne mjere. Obzirom da su presude Suda prvenstveno deklaratorne naravi, zainteresirana država članica, pod nadzorom Odbora ministara, mora odabrati mjere na temelju kojih će ispuniti svoje pravne obveze temeljem članka 46., s tim da odabrane mjere moraju biti u suglasnosti s utvrđenjima sadržanim u presudi

Suda (vidi *Scozzari i Giunta protiv Italije* [GC], br. 39221/98 i br. 41963/98, st. 249., ECHR 2000-VIII; *Sejdovic*, prethodno citiran, st. 119.; i *Aleksanyan protiv Rusije*, br. 46468/06, st. 238., 22. prosinac 2008.).

404. Međutim, u određenim slučajevima, Sud će zainteresiranoj državi članici radi ispunjavanja obveza sukladno članku 46. odrediti koje točno mjere trebaju biti poduzete, kako bi se izbjegle situacije koje uzrokuju utvrđene povrede (vidi, primjerice, *Broniowski*, prethodno citiran, st. 194.).

405. U ovom predmetu, Sud je utvrdio da su podnositeljima zahtjeva povrijeđena prava zajamčena člancima 8., 13. i 14., a glavni razlog tih povreda ogleda se u dugotrajnom oklijevanju slovenskih vlasti da, unatoč temeljnim odlukama Ustavnog suda, urede status boravišta podnositelja nakon njihova 'brisanja', i osiguraju im odgovarajuću naknadu.

406. 'Brisanje' je obuhvatilo čitavu skupinu državljana bivše Jugoslavije koji su imali prebivalište u Sloveniji, a koji su nakon proglašenje neovisnosti Slovenije bili državljani jedne od republika bivše Jugoslavije. 'Brisanje' je stoga zahvatilo, i dalje zahvaća, velik broj osoba.

407. Međutim, valja napomenuti da su razne zakonske promjene, pogotovo izmijenjen i dopunjen Zakon o pravnom statusu (vidi st. 76.-79. st. 211. gore), nastupile nakon donošenja presude Vijeća. Spomenutim novim Zakonom omogućeno je 'izbrisanima' poduzimanje koraka radi reguliranja svog boravka u Sloveniji. Također valja napomenuti kako je šestorici podnositelja zahtjeva, u odnosu na koje je Sud utvrdio povredu Konvencije, izdana trajna boravišna dozvola (vidi st. 95., 123., 133., 158., 173. i 194. gore) te da je Vlada osnovala međuvladin odbor za praćenje provedbe izmijenjenog i dopunjenog Zakona o pravnom statusu u cilju rješavanja pitanja 'izbrisanih' (vidi st. 404 gore).

408. Nesporno je, da je izmijenjen i dopunjen Zakon o pravnom statusu stupio na snagu 24. srpnja 2010. te da su pojedini međunarodni nadzorni organi upozorili na pojedine nedostatke tog Zakona (vidi st. 223. i st. 227.-228. gore). Međutim, u nedostatku bilo kakve ustaljene domaće prakse, u ovom bi trenutku bilo preuranjeno razmatrati da li su reforme i različiti koraci poduzeti od strane Vlade doveli do uređenja boravišnog statusa "izbrisanih" na zadovoljavajući način (vidi, *mutatis mutandis*, *Sejdovic*, prethodno citiran, st. 119. i 123.).

409. Istovremeno, Sud je utvrdio da podnositeljima zahtjeva nije isplaćena pravična novčana naknada za čitavo razdoblje u kojem su bili ranjivi i izloženi pravnoj nesigurnosti, međutim njihovi izgledi za dobivanje naknade na domaćoj razini u postupcima pred sudom ili državnim odvjetništvom, još uvijek su bili nezatni (vidi st. 268. gore). Stoga, Sud smatra da su činjenice u ovom slučaju ukazale na postojanje nedostatka u slovenskom pravnom poretku, koji se nedostaci ogledaju u tome da čitava skupina 'izbrisanih' još uvijek nije ostvarila pravo na naknadu štete zbog povrede njihovih temeljnih prava.

410. Sud smatra kako je ovaj predmet valjalo razmatrati u sklopu postupka pilot presude u smislu Pravila 61. Poslovnika Suda, jer je jedna od temeljnih posljedica tog postupka, da presuda Suda, u odnosu na situaciju koju obuhvaća predmetni "pilot" slučaj, premašuje isključive interese podnositelja te predviđa opće mjere koje se trebaju poduzeti u interesu drugih osoba, koje također mogu biti pogođene (vidi *Broniowski protiv*

Poljske (prijateljsko rješenje) [GC], br. 31443/96, st. 36., ECHR 2005-IX, i *Hutten-Czapska protiv Poljske* (prijateljsko rješenje) [GC], br. 35014/97, stavak 33., 28. travanj. 2008.) U tom pogledu, Sud primjećuje da je Vlada kao u slučaju pilot presude *Lukenda protiv Slovenije* (br. 23032/02, st. 89-98., ECHR 2005-X), zbog prekomjerne duljine postupka i nedostatka domaćeg pravnog sustava u tom pogledu donijela niz mjera, uključujući i osnivanje posebnog mehanizma financiranja. To je omogućilo da Sud riješi veliki broj neriješenih zahtjeva

411. Samo se još nekoliko predmeta pokrenutih od strane “izbrisanih” osoba rješava pred Sudom, ali se taj broj u kontekstu sustavnih, strukturalnih ili sličnih povreda lako može uvelike povećati. Glede savjetovanja stranka o pilot postupku, kao što je definirano u st.2 Pravila 61., Sud želi naglasiti da je ova odredba stupila na snagu 1. travnja 2011., odnosno nakon što je ovaj zahtjev upućen Velikom vijeću, radi čega se nije mogla ranije primijeniti.

412. Slijedom iznjetoga Sud, sukladno Pravilu 61. st. 3, tuženoj državi nalaže da unutar godine dana uspostaviti *ad hoc* domaći sustav naknade (vidi, *mutatis mutandis*, *Hutten-Czapska*, prethodno citiran, st. 239., i *Xenides-Arestis protiv Turske* (osnove), br. 46347/99, st. 40., 22. prosinac 2005.). Temeljem Pravila 61 st. 6 (a), razmatranje svih sličnih predmeta odgađa se do usvajanja takve mjere.

VI. ČLANAK 41. KONVENCIJE

413. Članak 41. Konvencije propisuje:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke predviđa samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

414. Podnositelji zahtjeva potraživali su naknadu nematerijalne i materijalne štete, te naknadu troškova i izdataka vezanih uz postupak pred Sudom. Vlada je osporila taj zahtjev.

A. Tvrđnje stranaka

1. Podnositelji

415. Podnositelji zahtjeva smatrali su neosnovanim stav Vlade, da su isti bili dužni pokrenuti postupke radi naknade štete prvo pred domaćim sudovima ili državnim odvjetništvom (pozvali su se na presudu *Barbera, Messegue i Jabardo protiv Španjolske* (članak 50.), 13. lipanj 1994., st. 17., Serija A br. 285-C). Podnošenje zahtjeva za pravičnu naknadu nije bio uvjet u smislu iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova. To prvenstveno iz razloga, jer oštećenima dostupni pravni lijekovi, u konkretnom slučaju, nisu jamčili brzo i jednostavno ishodenje novčane naknade.

416. U postupku pred Velikim vijećem, podnositelji zahtjeva konačno su specificirali svoje zahtjeve za naknadu štete. Svaki podnositelj zahtjeva koji ne ostvaruje nikakve prihode specificirao je zahtjev u iznosu koji odgovara

visini socijalne i stambene naknade, koju je mogao ostvariti da nije bilo 'brisanja'.

Podnositelji su potraživali naknadu materijalne štete kako slijedi:

- g. Kurić: 37.929,85 EUR;
- gđa Mezga: 58.104,03 EUR;
- g. Ristanović: 15.698,07 EUR;
- g. Berisha: 104.174,25 EUR;
- g. Sadik: 41.374,95 EUR;
- g. Minić: 40.047,24 EUR.

417. Osim toga, podnositelji zahtjeva su u odnosu na nematerijalnu štetu naveli da je 'brisanje' imalo iznimno ozbiljne posljedice, te da je u njihovom životu uzrokovalo dramatičan i opsežan prevrat: neuređen status, gubitak zaposlenja, nečovječne životne uvjete i za mnoge od njih ozbiljne zdravstvene probleme. Ukratko, bili su podvrgnuti različitim oblicima duševne boli prepoznatoj u praksi Suda: jaka bol i osjećaj tjeskobe i nesigurnosti u budućnost koju su trpjeli veoma dugo razdoblje, tjeskobe zbog straha od deportacije, osjećaj tjeskobe i tuge zbog ksenofobičnih stavova i nemogućnosti ishoda pravične novčane nakane. Tvrdili su da naknada nematerijalne štete treba obuhvatiti razdoblje od veljače 1999. odnosno datuma donošenja prve odluke Ustavnog suda, te su zahtjev s tog naslova specificirali kako slijedi:

- g. Kurić: 147.822,00 EUR;
- gđa Mezga: 151.986,00 EUR;
- g. Ristanović: 151.986,00 EUR ;
- g. Berisha: 146.781,00 EUR;
- g. Sadik: 154.068,00 EUR;
- g. Minić: 154.068,00 EUR .

418. Konačno, podnositelji zahtjeva su potraživali iznos od 49,975.82 EUR uvećan za PDV i dodatne poreze (ukupno 62,369.82 EUR) na ime troškova i izdatka nastalih u postupku pred Sudom. Naveli su, kako su se zbog izuzetnih prilika i njihove izuzetno teške životne situacije, njihovih zastupnici odrekli svoje naknade, za slučaj da Sud odbije zahtjev. Stoga, podnositelji zahtjeva nisu ništa platili, niti su bili u mogućnosti osigurati potrebnu dokumentaciju.

2. Vlada

419. Vlada je navela da nitko od podnositelja zahtjeva nije pokrenuo postupak radi naknade štete pred domaćim sudovima. Samo su g. Berisha i g. Minić podnijeli tužbu državnom odvjetništvu, a tužbe su u konačnici odbijene.

B. Presuda Vijeća

420. Vijeće je smatralo, da pitanje primjene članka 41. Konvencije još nije zrelo za odlučivanje, pa je slijedom toga rješavanje istog odlučilo odgoditi (vidi st. 422.-423. presude Vijeća i točku 7. izreke).

C. Ocjena Velikog vijeća

1. Materijalna šteta

421. U konkretnom slučaju, Sud smatra da pitanje naknade materijalne štete nije zrelo za odlučivanje. Slijedom iznijetoga odluka o naknadi materijalne štete mora se odgoditi, te će se provesti daljnji postupak radi utvrđenja visine štete, uzimajući u obzir sve postignute dogovore između tužene Vlade i podnositelja, u svijetlu pojedinačnih ili općih mjera koje mogu biti usvojene od strane Vlade u izvršenju ove presude (Pravilo 61. st. 7. i Pravilo 75. st. 1. Poslovnika Suda).

2. Nematerijalna šteta

422. Uzimajući u obzir prirodu utvrđene povrede u ovom slučaju i štete koju su pretrpjeli podnositelji, Sud djelomično usvaja njihov zahtjev i svakom podnositelju čiji je zahtjev usvojen (Mustafi Kuriću, Ani Mezga, Tripunu Ristanoviću, Ali Berishi, Ilfanu Sadikua Ademiju i Zoran Miniću) dosuđuje pravičnu naknadu na ime nematerijalne štete u iznosu od 20.000,00 Eura.

3. Troškovi i izdaci

423. Prema praksi Suda, troškovi i izdaci neće biti dosuđeni, osim ako se ne utvrdi da su isti stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom na količinu (vidi, primjerice, *Iatridis protiv Grčke* (pravična naknada) [GC], br. 31107/96, st. 54., ECHR 2000-XI).

424. Sud primjećuje da je predmetni slučaj uključivao pažljivo ispitivanje velike količine činjeničnih i dokumentiranih dokaza, te iscrpan istraživanja i pripreme. Iako Sud ne osporava da zahtjev za naknadu obuhvaća stvarne troškove, ipak vjeruje da je iznos koji se potražuje na ime troškova i izdatka u svezi s postupkom prekomjerno odmjereno. Uzimajući u obzir da su pravna pitanja sadržana u zahtjevima slična za sve podnositelje zahtjeva, Sud je zaključio da im na ime troškova postupka pripada ukupan iznos od 30.000,00 Eura.

4. Zatezna kamata

425. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

...

3. *Presuđuje*, jednoglasno, da su Mustafa Kurić, Ana Mezga, Tripun Ristanović, Ali Berisha, Ilfan Sadik Ademi i Zoran Minić u smislu članka 34. Konvencije, “žrtve” navedenih povreda prava iz Konvencije;

...

6. *Presuđuje*, jednoglasno, da je došlo do povrede članka 8. Konvencije;
- ...
8. *Presuđuje*, jednoglasno, da je došlo do povrede članka 14. u svezi s člankom 8. Konvencije;
9. *Presuđuje*, jednoglasno, da je tužena Vlada, u roku od godine dana od dana donošenja ove presude, dužna uspostaviti *ad hoc* domaći sustav naknade (vidi st. 415. gore);
10. *Presuđuje*, jednoglasno, da u odnosu na materijalnu štetu uzrokovanu povredama utvrđenim u ovom slučaju, pitanje primjene članka 41. još uvijek nije zrelo za donošenje odluke, pa stoga,
- (a) *odgađa* donošenje odluke po tom pitanju;
  - (b) *poziva* Vladu i podnositelje da u roku od tri mjeseca od donošenja presude podnesu pismena očitovanja o tom pitanju, a posebice, da obavijeste Sud o eventualno postignutim dogovorima;
  - (c) *odgađa* daljnji postupak i *ovlašćuje* Predsjednika suda da odluči o provedbi daljnjeg postupka, ukoliko to bude potrebno.
11. *Presuđuje*, jednoglasno,
- (a) da je tužena država, u roku od tri mjeseca, dužna isplatiti slijedeće iznose:
    - (i) podnositeljima Mustafi Kuriću, Ani Mezga, Tripunu Ristanoviću, Aliju Berishi, Ilfanu Sadiku Ademiju i Zoranu Miniću svakome po 20.000 EUR na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositeljima zahtjeva mogli zaračunati;
    - (ii) 30.000 EUR (trideset tisuća eura) svim podnositeljima zajedno, na ime troškova i izdataka, uvećanih za sve poreze koji bi se podnositeljima zahtjeva mogli zaračunati;
  - (b) da se nakon proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedene iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
12. *Odbija*, jednoglasno, preostali dio zahtjeva podnositelja po članku 41. u svezi naknade nematerijalne štete i troškova i izdataka.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku i objavljeno na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 26. lipnja 2012.

Vincent Berger
Pravni savjetnik Predsjednika

Nicolas Bratza
Predsjednik

N.B.
V.B.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2013.

Službeni jezici Europskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prijevod ne obvezuje Sud niti je isti odgovoran za njegovu kvalitetu. Prijevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Prijevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s naznakom autorskih prava i referencom na Zakladu za ljudska prava. Ukoliko se bilo koji dio ovog prijevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, molimo kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante publishing@echr.coe.int.